

Tatar-H
+ - 101
1 - 48

شورا

عدد ۱۹

۹ نوایر = سنه ۱۹۱۷

محرری: رضا الدین بن فخر الدین
ناشری: دم . شاکر دم . ذاکر ریپفلر

مندرجہ سی :

- شیخ جمال الدین - ر . ف .
- میر محمد کاروکف .
- کوجلب چوقندر لغان
- تاتار لر (کسره بشملر)
- تاریخینہ عائد -
- ک . کریم .
- حجازدہ عربار و تور کلر -
- ر . ف .
- أدبیات ترسلرینہ علاوہ -
- ابرامیم کمالی
- عدم مرکزیت شعاری
- و تور کستان -
- ع . رؤف مظفر .
- آی یولدز -
- نوشیروان یاوشف .
- تربیه و تعلیم - « تربیه حقیقہ »
- نسیختر - م . س .
- یاشلک زمانی -
- ن . یاوشف .
- مطبوع اثر لر
- متنوعه .
- اورینبورغ شهرندہ
- کروان سمرای -
- محمد کمال مظفر و ف .
- مختاریت هیئتتی و ملی
- اداره دن بوتون مسلمان
- نلرغه خطاب .

تورکستانده املا مسئله سی

تورکستانده ترتیب ایتله چک مکتب کتابلری، نشر ایتله چک رساله، غزیه و چریده لرنی بوندن صوگ نیندی املا بلهن بازارغه کیرهک؛ بو اشنی اچکی روسیه مسلمانلری بلهن کیکاشب اشله سه نیچک بولور ایدی ایکان؟ هر حالدده املانی توزه تمیجه ممکن بولماس دیب اولیم.

شوشی مسئله حقنده «نجات» غزیه سی محرر لرندن بر افندی بلهن سویله مشکان ایدم. اول افندی ایته: «تورکستان اوچون احمد زکی افندی ولیدی جنابلرینگ املاسی یاخشی بولور ایدی. چونکه آنک تورک تاتار تاریخی بزنگ تورکستانگه موافق املا بلهن یازلغان چونکه زکی افندی «ه-ه» اورینه «ا» یازادی. برر محرر افندیگ املا حقنده غی نظری شوندن عبارت بولغانیه بیک نق تاسف ایدم. املا مسئله سینه آلیغه قارارغه یاریعی صوگ!..

مینم فکر مچه، کیرهک تورکستان و کیرهک روسیه مسلمانلری اوچون اورتاچه (قارت املاده توکل بیک اولقدر یش املاده توکل، بلکه معتدل صوتی) املانی آلوب شونی ممکن قدر بتون روسیه تورکلرینگ آراسنده جاری قیلو کیرهک ایدی. مطبوعات وادیاتکه مالک بولا طوروب، مشترک براملاو جودگه کیرهک آملار مساهله و یا قاولدنه در دیب نه یشم کیله. هر حالدده املا مسئله سن حل قیلوب قویا طورغان وقت یتکندر دیب اولیم.

ایشهک و خوچه

بو ایکی سوزنگ لغوی معناری هر کیمگه معلوم بولسه ده، تورکستانده مستعمل اصطلاحی معناری کوب کشیرگه قارانتی بولسه کیرهک.

ایشهک: خواجه سینه اطاعتلی لکن آرسز و عارسز بر حیواندر. آنگ ایتی اشاره یارامی، اول منهر و بوک تارتور اوچونگنه یاراتلغان بیک جدامی بر مخلوق. شولای بولغانی حالدده آنی آدم بالالری برده یاراتمیلر. آط و باشقه حیوانلر کبی تریه له میلر. ات بلهن آطفه محبت ایتسه ارده. ایشه کنی منفور و مقهور صانیلر.

خوچه: حاکم، مختار، ظالم و قهار معنارینی مشتمل بولغانی بیک تورکستانده شوگا یا قتراق معناده استعمال ایتله. لکن

تورکستانده بو کلمه بو اورنده «خوجاین» لفظی بلهن سویله نه. تورکستان تورکلری، موندغی روس، یهود وارمنلرگه «خوجاین» دیب خطاب قیلار نگیلر ایشه بوگا قارشی «ایشهک» عبارده سن قوللانلر. مسلمانچه بر آوز بولسون سویله نه بلمه گانلری بیه «ایشهک» سوزن آوز مخرجندن چقاروب ایتلر.

تعاشا اورنلرنده، بازارلرده، اوراملرده، صاتو آو و قتلرنده «ایشهک و خوجاین» سوزلری بیگرهک کوب سویله نه. بولای، بو ایکی سوزدن هر ایکی طرف راضی توسلی کورنه. «خوجاین» گروسلرنگ کیفلی کیلگان بیک «ایشهک» عبارده سن ایشکان چاقده تورک بالالری (!) ده برده بورچلمیلر.

«صارت» سوزی حقنده بر نیچه یلدرن بیرلری بیک کوب مناظره و مباحثه لر بولغانی حالدده «ایشهک» سوزینه قارشى هیچ بر نورلی پروتست فلان بولماوی تمگه عجب طویلدی.

روسلر، یازغانده «صارت» دیب یازسالرده معامله و قتلرنده کوبسنجه «ایشهک» دیه خطاب ایتلر. تورکستان تورکلری حقنده سویله گانده، غایب دهده «ایشهک» صارتی عبارده سن آوزغه آلاز. بیریلر بلهن کیلمشه لکر آراسنده شوندی مناسبت و نزاکتلرنی کورگاج: «خوجهلق» یرلی تورکلرنگ حققی بولا طوروب بو ننگ بولای اورنیز استعمال ایتلووی، بیریلرنگ تورکلک ناموسلرن بوغالتولردن کیلگاندر» دیم.

تورکستان و عموم تورک - تاتار تاریخی بلهن آشنا آدملر، روسلر بلهن تورکلر آراسنده غی مدنی مناسبتنی یاخشی بلسه لر کیرهک. بوندن ۲-۳ عصرغه اول «خوجهلق» و «ایشهک» کیرسنجه ایدی. لکن ایندی اول مناسبتلر اونطولغان. روسلر تورکلرنگ نیشدی خلق ایکنلکلرن اونطوقان بیک، تورکلر اوزلرنده اونطوقانلر. بو ننگ شولای بولووی طبیعی ده. بو ایندی؛ کیچه کی بر خیز جینگ بو کون میلاییر بولووی هم کیچه کی میلیونیرنگ بو کون خیزچی بولوب قالووی کیدرک، کیچه کی حالگه اعتبار یوق بلکه بو کونگیسی معتبردر. شوگا کوره حیاتمزنگ یاخشی بولووی اوچون تاریخمزننگ یارلاقلی غنه یشمی. حیات و بارلغمزنی باشقه لرغه کورسه تو اوچون، بو کونگی مدنیتی قولفه آومز لازمدر، یوغاریده مذکور ایکی قومنگ خوجهلقدن ایشهکک که، ایشهککدن خوجهلقغه نهورلورینه ده مدنیتده کی ترقی بلهن تنزل سبب بولغاندر. نه یاوشف.

۹ نوایبر - ۱۹۱۷ سنه

۷ صفر - ۱۳۳۶ سنه

شورا د امر والو غ هاء لمر

شيخ جمال الدين

باشی ۸۱ نچی نومرده

اوشبو جهندن قاراغانده تربيه و ارشاد وظيفه لری برله شغلله نوجی حکیملر، متفکر و فیلسوفلر، نه نلرنگ سلاه تا ککری حقنده خدمت ایتوجی طبییله غه اوخشیلر. طبییلر ایچون علم نباتات تاریخ طبیعی، علم حیات حیوانات هم ده خسته لککرنک نوعلرینی، مرتبه و درجه لرینی، دارو قیو روشلرینی بلو لازم بولغان کبک تربیه و ارشاد برله مشغول آدملر وشول وظيفه نی اوتلرینه آغان ذاتلر ایچون ده امتلر و ملتلرنگ تاریخلرینی، ترقی و تدنی سیلرینی، روحی حاللرینی، عقیده و اخلاقلرینی، روح هم نفس خسته لککرنک درجه لرینی، اعراض و علاجلرینی بلو لازم.

طبییلر ایچون اعضالرنک منفعلرینی و آنلرنگ یاراتلورلرنده غی مقصد و غایه لرنی بلو نی درجه ده ضرور بولسه بوزوق و توزک خلقلرنی آبروب بلو، آنلرنگ فائده و ضررلرندن درست معلوماتی بولو، تربیه و ارشاد وظيفه لرنده اوطور و وچیلر ایچون شول مرتبه ده ضرور.

طبییلر ایچون مرحمتلی و شفقتلی هم ده عیف بولو شرط ایتلگان کبک ارشاد و تربیه عالملری ایچون ده بو نرسه لشرط. تربیه عالملری استقامت و فضیلت هم ده عالی همت و مکارم اخلاق صاحب لری بولو مطلق فرض. مونلر ده وجدان صاتو، دنیاغه آلدانو، امیرلر، شاه و خانلرغه یار او صفتلری اصلا بولمازغه تیوشلی. حقیقی مرشدلر مونه شوشیلردر.

اگرده بر امت ایچون شوشی صفتده غی مرشدلرنی کورو

نصیب بولسا، شول امتنگ سعادت که ایرشه چگی کون کبک آچیق معلوم. آنلر ایندی بختیارلار. اگرده بر امت شوشندی صفتلردن محروم مرشدلر توزاغینه توشسه، اول ملت ایندی بختسز، بوکون یا که ایرته که آنلر ایچون یس او قولاجق، قبر تاشلرندن باشقه اثراری قالمایه چق. بر ملتنگ منبرلرینه سفیل و ذلیل، اخلاقسز جاهل و سفیه آدملرنگ منولری، شول ملتنگ امانت جانینی آلو ایچون اولم فرشته سینک کیلویدر.

نادان و عفتسز مرشدلر هر وقت «دین» اسمی برله دینسزلک، یاخشیق اسمی برله بوزوق اخلاق، فضیلت اسمی برله سفاهت تعلیم ایتلر و ملت ایچون فساد میقروبلری تاراتوب، اورچیتوب یاتالار. کوب وقتده بو کشیلرنگ اوزلرینه کوره بر یاخشی نیتلری ده بولا. کوب وقتده شوندی اشلرنی بر یاخشی اش اشلو دیبده قیللر لکن نادانلقلری و بصیرتسزلکلری هم ده عقلسزلقلری، اشلرنگ نتیجه لرندن و سیلرندن سوقور بولولری جهندن، کیله چکنی درست کوره آلایلر، خیر برله شرنی آیره بلایلر. جاهل مرکب بولولری سیلی، بلوچیلرنگ سوزلری برله ده عمل قیلایلر. مرکب بولغان جهل، بسیط بولغان جهل که نسبت برله کوب الوش ضررلی. بسیط جهل برله مبتلا بولغان کشینگ حق یولغه توشوب کیتوی ممکن اما مرکب جهل برله مبتلا بولوچینگ یول تابوینه و طوغری کوروینه امید هیچ یوق. شول سییدن ملتلر ایچون موندی مرشدلرنگ بولولرینه کوره بوللاولری یاخشیراق، فائده لیره ک.

امتلرنگ مرشدلری، مریلری ایکی توری خلقدن عبارت:

(۱) خطیبیلر، واعظلر.

کورہ راہی۔ آفریقہ طوری وحشی خلق رنگ حالری۔ محیط اوطراولرنده عمر سوروی بنده رنگ طور مشاری بزنگ بو یرده سوبه گان نرسه لمزگه درست دلیدر۔ چونکه مونلر همیشه شول ایسی حالرنده طورار و طبیعی یارانانان روشلرنندن اوز کرمی کون اوزدرار۔ سوز آ کلامیلر، آشاو ایچو کبک طبیعی حاجتلرنندن باشقه نرسه لر حقنده سوبه شهده بلمیلر۔ بو کونگی علم و معرفتدن، هنر و مدیتندن مونلر بیک یراق۔

الله تعالیٰ؛ شوشندی عاجز انسانلرنگ اوز اوزلرینی طوبیدرولرینی، آشاتو ایچر تولرینی، حیات لوزمندن بولغان نرسه لرینی تا بو خدمتینی اوز اوستلرینه صادی، مونلر اوز کیره کلرینی اوزلری تا بوغہ مجبور ایتولدی۔ بو نرسه لرینی حاصل ایتو ایچون کوب مشقتلر کورو، اشلو و خدمت ایتو، زحمتلر بولکه و کیره ک۔ بو نرسه لر باری تصرف قیله بلورلک عقل هم کوچ آرقاسنده غنه بولادر۔ اول کوچنی تربیله و ایچون وجود مدرسه سنده اوقوتو و امتحان قیلدرو کیره ک۔ اوشبو سبیدن «وجود» مدرسه سنده هر بر اولهن و آغاج، توپراق تاش، حشرات و حیوانلر، بلکه محسوس بولغان نرسه لرنگ همه سی آدم بالاسینه استاذلردر۔ چونکه آدم بالاسینی مونلر وجود مدرسه سنده اوقوتیلر، علم اوگر تدیلر، آنک کشی بولووی ایچون خدمت کورساتیلر۔ اگرده شول نرسه لر بولماسه ایدی انسانلر بو کونگی عاملر، معرفتلرگه ایبه بولا آمازلر ایدی۔

درست، «وجود» مدرسه سنده اوقوغان وقتنده انسان، بیک کوب نرسه نی بله آلمی عاجز و حیران بولوب یوردی و بیک کوب نرسه نی کیریسنجه آ کلا دی، بیک کوب یا کشدی، شوشی اشلر برله برلکده طریسه طورغاج، بلمی یورگانلرینی بلورگه، یا ککش اعتقادلرینی توزه تورگه ده موفق بولدی۔ فضیات و شرافت بیکل گنه حاصل بولمی، آنک بولنده بیک کوب زحمتلر کورلورگه، بیلکه جیله ندررگه مجبورلک بولادر۔

(موندن سوک استاذمن فیلسوف حضرتلری انسانسنگ بر حالدن ایکنچی بر حالگه کوچونینی و بر طوردن ایکنچی بر طورغه آماشونینی تفصیل برله سوبه دی و بو طوغروده عجیب و غریب سرلر بیان قیلدی)۔

انسانسنگ مدنیت حاصل ایتووینه، علم و معرفت حاصل قیلووینه «صناعت» که محتاجانی سبب بولدی۔ انسانسنگ اوزنده اوزی قورال بولمی طوروب اوزینی اوزی صاقلارغه؛ حیات لوزمنی تابارغا مجبور بولووی سببلی، عقلمدن عبارت بولغان اوز کوچی «صناعت» بولرینی کورسه توب طوردی۔

بو اشلر بیک معلوم۔ مثلا صالقوندن اسسیلکدن وهر تورلی

(۲) مؤلفار، محررلر، غزته و ژورناللر نشرایتو جیلر و آنلرینی یازو جیلر شوشی سوکغنی قسمدن بولالر۔

اگرده شوشی ایکی تورلی خلق، بو اورنده ذکر ایتولگان ممدوح صفتلرینی جامع بولسه لر آنلر ملتنگ حقیقی خادملری صانالورغه و هر تورلی حرمتلر و عزتلرگه مستحقلر۔ اگرده اوشبو محمود صفتلردن محروم بولسه لر آنلرنگ بولولرینه کوره بولمالاری و ملت اوستنده آبو خدمتلری ایتوب طورمالاری یاخشی۔

صناعت (۱)

انسانلر یر یوزینه مخصوص بولغان حیوانلر جهلسندن (جینولر و قدیم فرسلر اعتقاد ایتکانچه «ابن السماء»، کوك بالارندن نوگلار) بولغانقلری سببلی صحرالرده آغاج کوله گه لرنده۔ تاو تاش آرارلرنده یوردیلر، چوقورلارغه کروب اشقلانوب یاندیلر۔ نی قدر یلر شولای عمر سورگانلرینی بر الله تعالیٰ اوزی گنه بله۔ بو وقتلرده مونلرنگ آزوقلری اولهن یاپراقلری، الهی قدرت برله یتشکان طبیعی یمشدر بولادر ایدی۔ بو وقتلرده اوزلرینه تولکی نی یاقین کیتورمازلک گنه حیللری و ایرته گی آشنی قایغرتوب آشارغه حاضرلرلک گنه عاملری بولغانلق طبیعی۔ قویانلر نیچوک ایتوب تولکی دن قاجسه لر، صارقلر بوردن صاقلانسه لر آدم بالالری ده اوزلرینه ضرر ایته چک نرسه لر دن اوز اوزلرینی صاقلارغه طریسه لر و صاقلانو بوللرینی هم بر قدر بله لر شولای بولسه ده «وجود» تختینه منوب ده پادشاهاق قیلورغه و یر یوزنده بولغان مخلوقات غه حکم ایتارگه و اراده لرینی یورتورگه اقتدارلری یوق ایدی۔

بو وقتلرده آدم بالالری بودنیا مخلوق بولودن اصلی مقصود اوزلری ایکنلگینی، دنیاده بولغان بسبب و مرکب نرسه لرنگ همه سی اوزلری ایچون یارانانلقنی، دنیانک تره گی و حقیقت سفرینک اصل مقصودی اوزلری بولغانلقنی اثبات ایته آلمیلر، موجودات عالمندن شونی تصدیق قیلددرغه موفق بولمیلر ایدی۔ بلکه بر ضعیف حالده عمر سورلر، اوستلری بالاغاج بولغانلقدن صالقونلردن، اسسیلکلردن یودیلر، آورلقلردن صاقلانا آلمی جفا

(۱) بو درس حقنده محمد عبده حضرتلری: «بر یل قدر وقت اوتکاندن سوک فاضل کامل استاذمن سید جمال الدین افغانی دخی درس اوقوتورغه کرشدی و برنچی درستی حکیم ابن سینانک حکمت عقلیه فننده بولغان «شرح اشارت» اسملی اثرندن باشلادی۔ بو بیک فائده لی و مبارک بر اثر مک یلار قدر مشرقده علم چیشمه سی بولوب طورغان یدی لیکن اونک صووی برله مغرب خلقلری فائده له ندیلر۔ شولای بولسه ده استاذمن اوزنک درسلرنده شرق خلقلرنک تدقیقلری و غرب حکیملرنک بسطلرینی جیوب بارار وهر بردعوی نی ثابت برهانلر نیگزینه بنا قیلددر۔ شول جهتدن مونک درسی افراط درجه ده غائده لی، شول سببلی آلمک درسینی عموم نظرینه قویامن...» دیب سوز باشلیدر۔

ضرر لرینی آ گلانادر ایدی.

«شیخ جمال الدین اوشبو یولده سیاست برله شغلله نمی بلکه صرف علمی جهت برله گنه شغلله نگان و اسلام یاشلرینی اوز فکری برله تریه اینکان بولسه بلکه دخی ده آرتق موفق بولغان و تیجه لرده یاخشیراق چیقان بولور ایدی» دیوچیلر بار. لکن بو وقتلرده مسلمانلر بولغان ممالکتلرده حکومتلرده فردلرده شیخ جمال الدین ننگ موندی خدمت لرینه مساعده قیلورلک حالده توکل ایدی. شونگ ایچون سید جمال الدین اگرده سیاست یولینه کرمان بولسه ایدی، بتونلای خدمت کورسه نمی کیتکان بولوی ده یراق احتمال توکل.

شیخ جمال الدین برله صحبت ایتوچیلردن بر آدم، حریت نرله استبداد حقنده سید درس لرینی ابضاح قیلوقصدی برله شیخ جمال الدین ننگ «اسلام دینی حریت برله متلازم، استبداد برله ضد» دیگان سوزی درست، اسلام دینی باشلاب روم و ایران کبک مستبد حکومتلر آراسنده توکل بلکه تمام حرلکده یاشی طورغان جزیره عربده ظاهر بولدی، استبداد حکم سوره طورغان ممالکتلرده اسلام دینی اوزینه منسوب کشیلر طرفندن خلقنی اولی طورغان آو باصلوب تحقیر ایتولنه در، خلق ما گلای تیری برله ترکلک ایتوچی روحانیلر خلقلرننگ اوقولرینه، کوزلری آچلوغه رضا بولمیلر و: «اوقوگر. اسلام دینی برله درست روشده آشنا بولکر!» دیب ایته چک برده نقل روزلر، نقل نمازلر برله وعظ ایتلر، مونلرنک بواشلری ایسه اوزلرننگ استبدادلری کیمودن قورقودن بولادر. شیخ جمال الدین ایسه اسلام دینینه باش بولونی شوشندی ملالر، شوشندی حبرلر قولندن آوب اوزینگ تیوشلی کشیلرینه یرو ایچون طریشدی» مضموننده بر فکر یازادر.

شیخ جمال الدین، اسلام دینینی نااهللرننگ مسلط بولولردن ساقلاوغه و مدنیت برله ایکیسن بر گه جیوغه، مسلمانلرننگ عزیز بر قوم بولوب یاشاولرینه یاردم بیرسون ایچون مصرده بر حزب تشکیل ایتدی. شول وقتده مصر حکمداریننگ ولیمهدی بولغان توفیق پاشادن «مصرغه خدیو بولوم برله ملت مجلسی آچدرمن» دیگان وعده سینی آوب، مذکور حزب گه اعضا قیلورغه موفق بولدی. مگرده توقیف پاشا اوشبو وعده سینی وفا قیلماو برله گنه قالمادی بلکه خدیو بولغاندن صوگ برنجی اشی سیدنی مصر مملکتندن سورو بولدی. شولای بولسه ده بواشدن سیدننگ کوکل قایتمادی، روحی توشمادی بلکه اوزینگ مسلکنده دخی ده آرتق غیرت کورساتدی و نشاط برله دوام ایتدی و بواشی ضایع بولمادی، کوچی ییل گه کیتمادی. حریت برله استبدادنگ نیندی نرسهلر ایکانلیکنی اسلام دیناسینه آجیق آ گلانادی، نیچه عصرلردن یرلی

جانواز و یرتقچلردن صاقلاو ایچون انسانده طرفاق و آزاو تش کبک قوراللر همده قانون تیری برله مامق، یون و قالمق یوق، تهنی بالانجاج و بیک نازوک همده بیک سیزوچی، آزغنه صووق و قزودن ده اثرله نوچی. اما آنک اوزینه اوزینگ «عقل» کوچی قورال یاصاو، کیوم حاضرله و یوللرینی اوگرتدی. انسان، شول سببلی طرفاقی برله تشدن. قانون تیری برله یون هم مامقدن مستغنی بولدی.

ایندی انساننگ دنیاده عمر سوروی و اوزینگ حیاتی نی صاقلاوی «صناعت» سببندن بولسه هیچ شبهه یوق «صناعت» ننگ اوزینی ونوعلرینی بلورگه، ضرور هم لازم والزم لرینی بربرندن آیررغه تیوشلی. (موندن صوگ دورت بیت قدر اورن ترجمه ایتولمادی).

VIII

عمللری، امللری، مسلکی

شیخ جمال الدین حضرتلرننگ امیدلری. امللری بیک زور بولوب یر یوزنده بولغان مسلمانلرننگ کوکلرینه قرآن شریف تعلیماتینی اورنلاشدر و حقیقی اسلامی ترگروب آنی حرافات و بدعتلردن صاقلاو، اقیملری مساعده قیلغان اورنلرده بولغان فدر اسلام ممالکتلرینی برکنه خلیفه آستینه جیو، بوکون آمریقاو آوریاده بولغان قورال و کیمهلر باصلاطورغان زاوودلر کبک زاوودلرینی شول خلیفه لکده مکمل روشده یتشدر، اسلام ممالکتلرینی بورچ آلمالزق بلکه اوزلری بورچ یررلک درجه ده بایتو و شول سببلی مسلمانلرینی عزیز و شریف بر مات قیلوب بتون دینادن تصدیق ایتدرو ایدی. قسقه سی، شیخ جمال الدین «لیس فی الامکان ابدع مماکان» آدملرندن توکل بلکه داروین چه سویله مهسه ده ایوالوتسینه (ترقی و تکامل) آدملرندن ایدی.

جمال الدین، شوشی امیدی یولنده بیک کوب خدمت ایتدی و الوغ زحمتلر کوردی، شوشی امیدلری یولنده خدمت قیلورغه مانع بولودن قورقوب خاتون المادی، جازیه طوتمادی، خاتون قز برله به یله نمدی و برر توری کسب گده کرشمادی.

موندی بر مسلک اسلام پادشاهلرننگ کوکلرینه اوغشاماو و اسلام حکومتلری بتون کوچلری برله بو روشده کی فکرلر گه قارشو کیولوری سببلی شیخ جمال الدین اسلام پادشاهلری برله معنوی صورتده صوغش قیلورغه و سیاست برله شغلله نورگه مجبور بولدی. اسلام دینی برله استبداد بربرینه ضد همده اسلام دینی برله فکرده حرلک اسلام دینی برله برلکده بولغانلقلرندن جمال الدین اوزینگ مریدلرینه حریت فائده لرینی تلقین ایتددر، استبداد

باشلاب دیناغه چیقارو چیلر مسلمانلر بولدی. آوروپاولر علملرنی، فنلرنی مسلمانلردن آلدیلر. بو کون آوروپاولردن علم و فن او گره نومز. باری اوز مالغزنی تا بلغان اورتندن اوزمز که آومز غنه در، بو کونکی آوروپاده بولغان حکومت سورو و اداره اصوللری اساس اعتباری برله اسلام دینینه چیت نرسه تو گل. مشورت اصولینی، اجماع امتنی اساس قیباغان خیفه لک منصبنی ده بر قدر شرطلر و قیدلر برله باغلاغان بر دین نی بو کونگی آوروپا اصول ادارسینه مخالف کورر که مجال یوق. درست، مسلمانلر بو کونده اوز دینلرنی و اوزلرینگ تاریخلرنی باخشی بله آلایلر. لکن بو اشرنگ اصل اسلام دینی ایچون ضرری یوق. ظلم و جبرلر برله مسلمانلر آراسینه چیتدن کرتلوب اورنلاشدرلغان و اسلام دینینه تمام ضد بولغان کیفی اداره لر، استبداددن عبارت اصوللر، اسلام مدنیستینگ سونونه و اسلام دینینگ ده بتولای اشدن چیقونه سبب بولدی. علوم و فنون هم ده صنایع منقرض بولو سببلی اسلام دیناسینه. اسلام دینی اسمی برله باطل اء تقادیر، اساطیرلر، خرافه و بدعتلر اورنلاشدی و شولر برله بوغولوب حلسز توشدی.

اوشبونگ ایچون بو کونده گی مسلمانلر آراسنده دین عالمربنک و جماعت خادمربنک برنجی وظیفه لری اسلام دینی، خرافات چیوتغندن آرالو و تازارتوو حقیقی اسلامنک فضیلتلرنی، علویتلرنی کورسه تودر. مونگ ایچونده اینک باخشی یول یا کا علمار و یا گ فنلر برله قوراللان و شول قوراللر یاردمی برله حقیقی اسلام دینی سیاسی و اجتماعی، اخلاقی و اقتصادی نقطه لردن تیکشرو و تحلیل قیلودر. شوشی وقتده غنه مسلمانلر اوزلرینگ خسته لکلرینه دوا تا بقان و مصیبتلرینه دوا ایچ حاصل قیباغان بولورلر. شیخ جمال الدین افغانی حضرتلرینگ مسلگی اوشبو اورنده سویله نلگان نرسه لردن عبارت ایدی. آز زمان ایچنده شوشی فکر، بتن اسلام عالمینه تارالیدی و هر برده اوزینه طرفدارلر پیدا قیلدی. بر طرفدن آوروپانگ علم و فنونی کسب ایتوو ایکنچی طرفندن اسلام دیناسینک ماضینی تیکشرو حقیقه محبت و درد او یغاندی. مسلمان یاشلری گروه گروه بولوب آوروپا مکتبلرینه کرر که باشلا دیلر، بر قدر یاشلیره کلری اسلام دینینگ حقیقتینی و تاریختی تیکشورر که کرشیدیلر. اوشبونک تاثیر برله هندستان و مصرده، تورکیا و روسیه ده مجاهدلر و خادملر ظاهر بولوب اسلام دینی حائز بولغان حقیقت و فضیلتلرنی برر بر میدانغه چیقاررغه باشلا دیلر، اسلام دینینگ علوم و فنون جدیده هم ده سیاسی تشکیلات و یا کی اداره لر برله تمام امتزاجلی ایکانلگینی بتون تفصیلاتی برله دیناغه اعلان قیلیدیلر.

(آخری کیله سی نومرده)

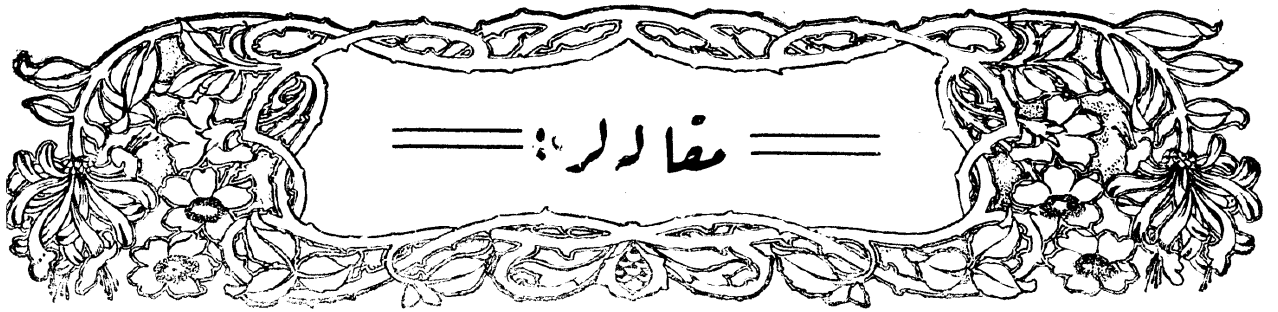
ر. ف.

غفلت بوقوسنده یا توجی اسلام عالمینه یا گ جان اوردی؛ همتلرنی قورغانی، بتون مشرق خاقلرینگ عمومی برهلا کندن قورتلورینه سبب بولدی. خاقلای راشدون سو گنده اسلام دینی و مسلمانلر ایچون شیخ جمال الدین درجه سنده خدمت کورساتوجی کشیلر تاریخده کوب کورلایلر، اگرده «دنیاده اینک لذتلی بولغان حیات آتون کموش کوب بولو یا که مرتبه که منو و یا که الوغ و شهرتلی بر نسل وقبیله که نسبت ایتلو تو گل بلکه صو کوررغه یاخشی براش فالدرو و باشقه لرغه یاخشی مثال بولو» دیبولگان سوزدرست بولسه هیچ شبهه یوق شیخ جمال الدین لذتلی حیاتغه ایرشوجیلر دندر. جمال الدین برله محمد عبده «مسلمانلر اتفاقی» اسمنده بر اتفاق توزونی لازم کوردر و مونک سببلی مسلمانلر نادانلقدن و خورلق برله عمر سورودن قورتلورلر دیب امید ایتلر و اوشبو «جمعیت» نگ مرکزی مکه مکره ده بولونی مناسب تابار ایدی. لکن هر ایکسی موندی بر اشنی کورمی وفات ایتیدیلر.

شیخ جمال الدین حضرتلرینگ نیندی بر مسلک تعقیب ایتوی نیندی مجبوریتلر برله میدانغه چیقوب ده اوزنی هر تورلی خطرلر قارشوسنده طوتوی حقیقه احمد بک آغایوف جنابلرینگ «تورک یوردی» زورنالنده یازغان بر مقاله سی درست و شول نینتده قسقه و آجیق بولغانلقدن خلاصه سینی بواورنده کورچر دمز. احمد بک آغایوف بو روشده سویلی:

شیخ جمال الدین افغانی، بتون مسلمانلرنگ دوچار بولغان خسته لکن باخشی بلدی وشونگ دوالری نیندی نرسه لریک بلکنی کورسه نیدی. شیخ جمال الدین نگ بو خدمتی اسلام دیناسنده برنجی اش ایدی (آکا قدر مسلمانلرنگ خسته بولورلی سیزلمی طورلا. دواسی و چارده سی هم، طبیعی ازله نمیدر ایدی). بو آدم، دینی و اخلاقی چارلرنی کورسه تو برله گنه قالمادی بلکه اجتماعی و مدنی چارلرنی ده کورسه ندر ایدی.

مسلمانلرنگ اخلاقی، دینی جهتلردن توشوب کیتولرینگ سببی ایسه نادانلقلری و حکومتلرینگ اداره سز لکلریدر. نادانلقنی بتر و ایچون علم اوقو، نیندی یرده و کیمار قوللرنده بولسه ده بولسون هنر و صنعتی مسلمانلر اوزلرینه آلو و اوزماللری هم سرمایه لری قیلو کیره ک، آوروپانگ علومندن، فنوتندن مسلمانلرنگ خبرسز و محروم طورولری هیچ درست تو گل. حقیقت حالده اسلام دینی، علم و فن هم ده حقائق و نور برله برلکده بولا طورغان نرسه در. اسلام دینینگ حقیقتی علم برله فن نورلری سببلی گنه بلنور. بو کون دنیاده بولغان یا گ فنلر و یا گ علملرنگ آناسی اسلام دینیدر. اسلام دینی کوچلی وقتنده اسلام دیناسنده علملر و فنلر ده کوچلی ایدی. بو کون دنیاده بولغان بیک کوب علمار و فنلرنی

اخلاق آشرعیه

بر جزئی گشته اثبات ایتهر. اصل ایمان و اعمال مفروضه دینییه ایله
 اخلاقنک نظر اسلامده یکدیگریته قردش ایدیکی بیک معلومدر.
 بنا علیه دین اسلامده و وظائف اخلاقیه، او امر دینییه ایله مر، و پدر.
 هیچ امر اخلاقی یوقدرکه امر دینی و امر ایمانی اولماسون.
 روزه، نماز، حج و زکات نیچک بر وظیفه دینییه ایسه حفظ صحت،
 اتفاق عائله، بنی نوعنه تعاونده بر وظیفه اخلاقیهدر. قتل نفس،
 زنا، ایسرتکچ استعمال ایتمک، اوغریلق قیلماق نیچک بر معصیت
 بولسه غیبت مالا یعنی توبه نالک اخلاق سیئه ده شبهه سز حرامدر.
 بو جهت، اخلاق شرعیه مزنگ ایگ مهم بر قاعده سیدر.
 بو اساسکه کوره و وظائف دینییه نیک اقسام مختلفه سینی قصورسز
 اورینه کیتورمک و بو حالتی دائما عادت ایتمکه «فضیلت اخلاقیه»
 دیمشگرکه ضدی «ردائت اخلاقیه»در. «شرعیه» قیدی البته عالم
 اخلاقنک شریعت عالیة اسلامیه دن مأخوذ و مکتوب اولدیغی نقطه
 نظر نندرنر. بنا علیه صرف عقاقره مستند اولمان قواعد اخلاقنک
 موضوعمزدن خارج اولدیغنی افاده ایتهر. فی الحقیقه انسانلرغه
 و احیات انسانیه سنی کمالی برله تعلیم ایتکان دیندر. بو بایره یعنی
 فضائل و مساوی اخلاقیه نی تعین خصوصنده بالغز عقلنک رهبرلکینی
 قبول ایتمک غایت مخاطرلیدر. زیرا عقول بشردن صدور ایتکان
 احکام دائما نزاع وجدلکه هدف اوله کیله شددر، ثابت و مطردر
 توگلددر. شخص، زمان، مکان یعنی محیطنک تاثیرینه معروضدر،
 متحول و متغیردر. بوکا مبنی عصرلردن بیری قانون اخلاقنک
 قای بر اساسکه بنا ایدله چکن حکماً هنوز حل ایتما مشر. بو حالده
 اصول و قوانین اخلاقیه نی تعیین ایچون حکمانک صرف ملاحظات
 و تدقیقات فکریه لر نی قبول ایتمک بر قانون اتحاذی دیمک توگل.
 مونک ایچونده قواعد اخلاقیه، دین ایله تأیید ایدلمه گان مدنده
 بتون طبقات ناس طرفندن مظهر قبول اولنماز و اولمایه چقدر.
 هیچ بر زمان نظریات فلسفیه، قواعد اخلاقیه نی «دین» و عقیده
 درجه سنده قلوب شرکه بیرله شدردر مامشدر.

ذانا عقول انسانده حکمفرمان اولغان ترددات و اختلافاتی
 حل و فصل ایچون انسانلرنک ارشاد حقه احتیاجلری فوق العاده
 بیوک و حقائق قطعیه دندرنر. عقل بشرنک عاجز قالمش مسائل

اخلاق، نفس ناطقه ده موجود بر صفت راسخه
 و حالت مستقره درکه آندن افعال و اعمال زحمت چیکمیچه فکر
 صرف فیلمیچه صدور ایتهر. نفس ناطقه ده برله شکان هیأت و ملکه
 سیبیه خیر و یاشردن بر جهته میل ایدرک آنلردن برسی قولاباق
 ایله حاصل اولور.

بو تعریفکه نظراً نفسدن سهولت ایله صادر اولماغان افعالنک
 بر خلق مخصوصه دلالت ایتمیچه چکی آجق معلوم بولور.
 فی الواقع نیچه توری کمسهر وارددرکه یاریا و یاجیا کبی بر سبب
 خارجی ایله بذل اموال ایتهر. لیکن بو فعل ابدال، بر نیت خیر
 و تعاویکه مستند اولماغان نقدن یگللک ایله میدانغه کیلماز و بنا علیه
 نظر شرعده بر قیمت اخلاقیه سی اولماز، اول اش ابدال ایسه سینگ
 سخا و تعاون ایله صفاتلانوینه دلالت ایتمز بلکه ریا سو خلقنک
 بارلغینه یول کورسه تور. کذلک نیچه کمسهر وارددرکه مال یوقاق،
 قول قسه لقی کبی بر مانع سیبلی ابدال ایته آلماز. لیکن نفس
 الامرده سخی مشرب اولور. بوکا مبنی امام غزالی «احیاء العلوم» نده
 خلقنی «بر حالت نفسیه درکه، اول حالت و ملکه سیبیه صاحبندن
 افعال حسنه و یا قبیحه دن بر فعلنک صدورینه مستند اولور» دیب
 تعریف ایتمش.

بو هیأت راسخه کندندن شرعاً و عقلاً فعلی مطلوب اولان
 افعال جمیله صدور ایتهر بر حیثیتده بولنورسه آکا «خلاق
 حسن» و اگر شرعاً و عقلاً ترکی مطابوب افعال غیر مشروعه
 صادر اولمقده ایسه آکا «خلاق سیئه» دینلور.

بو ملکه ننگ درجه سی هر شخصنک درجه حسن خلقنی
 تعین ایتهر شویله که دین اسلام نظر ننده وظیفه انسانیه و کمالات
 نفسانیه ننگ مختلفه قسملری بر بر سینه باغلی اولدیغندن بر شخصده
 علی الاطلاق حسن خلقنک تحقیق شو هیئت عمومیه ده ارتباطنک
 تحقیقنه متوقفدر. «افتؤ منون بعض الکتاب و تکفرون بعضه»
 آیه کریمه سی موجبچه مثلاً بر آدم ننگ وظیفه دینی و انسانیه سندن
 بر قسمن ایفا ایدوبده بر قسمنی اهمال ایتمیسه علی الاطلاق حسن
 خلق ایسه حساب ایدلوینه کفایت ایتمز. بالغز حسن خلقنک

اوزلرینک ایسکی قالمیرینه صیارتق ایسکی سیستمده قبول ایته چکیر ایدی. شبهه سز شولای بولدی ده. زیرا حضرت فاروقینگ سطوتلی قلچبی، کسرانک یولدزلی تاجنی قارا توپراقترغه کومسه ده درفش کاویانی لرنی تارماز ایتسه ده ایراننگ عنعات اریه سنی توبی تاسری ایله محو ایته آمادی. اسلامینگ صفوتی ساده لیک فارسلرنگ تکلفلی طبیعتلرینه، طنطنه لی یولدزلی مذهبلر برله مغرور وجدالیرینه، ظفر نمایشلری کبی «های هوی» لی جنازه مراسملرینه قماشغان کوزلرینه معناسز کوردندی. دین اسلامی تحلیل ایوتوب تعلیمات الهیه نگ سرینه واقف اولورغه وقت کومه دیلر. نیچک ده بولسه ایراننگ ایسکی اول نهابه سز خرافاتلری برله صاف اسلام نون بر آز بولسه ده سوندررگه بونک برله دواسز درد بولغان زردشت آییننگ هیچ ولعاسه کوله گه سینی کوررگه مشتاق ایدیلر. خلیفه لرنی استقبال قیلغان وقتلرده غی حرکتلر، الله مز خداوند مز دیب آنلرنی سجده برله سلامه ولر، حاضرگی تمام موفقیت برله دوام ایتمکده بولغان ماتم محرمدگی نمایشلر، نوحه لر یوزلرجه باندلرغان قندیلر (یا مظلوم حسین) دیه یازلغان قارا پردلر اسرافلر شیعیه مجتهدلرینک موکلی مناجاتلری باش باروب قان توگولر زردشت تاموربینگ ییک بق ایکانلرگنی، ایراننگ ایسکی روحی هنوز اوز یولنده سیر ایتکانلرگن کورسه تورلک جاملی نمونه بولسه کیره ک. مصر ایسه دین اسلام گبی حریت و بروچی بر دیننی ییک تیز قبول ایتمک ایله برابر زیاده ظالم قوللر آستنده دهشتانی استبداد برله کسب حیات ایوتوب قرون اولی دن بیرلی فوق العاده حیرکن بر کبروغرور ایله دعوی الوهیه قدر قالشقان سرف فرعونلرنی آقشلاق برله عصرلر کیچور مشلر در. ایشته مصر لیلر ده ایجانه کوره اسلامیکه اسارت، استبداد کبی طبیعتلرینگ مشوع اولدیغی بر طاقه زنجیرلرنی علاوه ایتدیلر (۱). اولری بوددی مذهبنده بولغان اوغور تورکلرینگ اسلامی قبول ایتکاننگ صوکنده ملی عنعناتی اچنده بوددا آیینی محافظه ایتولری ده شایان دقت بر نقطه در. بنی اسرائیلنگ حالی نی قدر تأسفلی بر منظره. حضرت کلیم شیکلی بر ذاته خیانت قیلوب آلتون بوزاولر ایجاد قیلسه لرده پیغمبرلر قانلرینی دریاره وشنده دولقنلاندرسه لرده، بنی اسرائیل خرافاتن توکمی جه جمعی اسلام دنیاسینه کیتروب توکهرگه بر کعب الاحبار یتشدره بلدیلر (۲). شاعرانه منظره لی طاوولرنگ قارانغی زاویه لرینه چیکلگان انسانیتپرور راهبیلرنگ بزم دینمزده ایسی بولمغان رهبانیتنی بارلق قوللری برله اسلامنگ مقدس منبر ارباننگ کوللرینه الفا ایتدیرگه طرشولرینی خاطرغه آغان وقت، اسلامنگ اخلاقنگ نرسه برله کوره شکانلرگن

(۱) خرافاتدن حقیقت

(۲) تاریخ دین اسلام، ج ۱ ص ۴۰۴.

عامضه ده بزنی ارشاد ایتکان احکم الحاکمیننگ حکمیدر. هر بر ملتنگ نهویاتنده نظریات اخلاقیه موجوددر. هر بر مذهب اخلاقی دستورلر برله میداغه چیقمشدر. لکن ادیان ایچنده دین اسلام حقیقتا بر دین اخلاقی بولوب آنده بولغان قواعد اخلاقیه واجبات انسانیه نی هیچ بر دین و هیچ بر فکر فلسفی تأسیس ایته آلامشدر. حتی بو دین الهینی تبلیغ یورغان ذات حضرت محمد صلی (الله علیه و السلام) اوزینگ غایه بعثتی «انما بعثت لا تمم مکارم الاخلاق» حدیثی برله تعین قیلدیله که بو اعتبار ایله دین اسلامنگ غایه کمالی ده مکارم اخلاق اولمش اولور.

حضرت پیغمبر حقیقه کتاب الهیده وارد اولمش ائک بیوک ثنا و تعظیم: «وانک لعلی خالق عظیم» آیت کریمه سیدر که بز مسلمانلرغه مقتدی، مقدس اولغان ذاتنگ نی قدر بیوک بر ایر ایدکن موندن آرتق تعریف ایتمک هیچ بر قلم ایچون و هیچ داهی ایچونده ممکن توگک فقط بزنگ اخلاقی سقو طمز نبندی آغر قوللر آرقلی کیلدی ده نیندی بر قارا کوچ طرفندن بز لرگه تطبیق ایتولدی، قلمزنی تار مار ایتوچی نیندی مرحمتسز سرلی پرده بزنی سورندردی، نزله ندردی و حیران قالدردی؟

بو کون بزگه اخلاقزنی محافظه غه مدار اوله چق قانولرنی امراض قلبیه مزنی ازاله ایته چک دولرنی مقدس قرآنمزدن پیغمبرمن سوزلرندن ازلرگه تیوشلیمز. چونکه دوست و دشمانلرینه رحمتلر او قوتلرغان اول بیوک فضیلتلرنگ بز مسلمانلر ده اخلاقمزنگ پاک دیاتمزنک صاف بر دورینه تصادف ایتمشدر. دقت ایله ملا حظه اوله چق نقطه شولدر که کیچمش دین ارباننگ باشینه کیش احوال دن جمعیت اسلامیه ده بتولای قوتلا آمادی. استعمال نفسنگ طریقلرینی کورسه توب روح اسائینی غایه خلقتدن لوازم تکملدن خبردار ایته چک، وجدان عمومی غه اعتراف ایتدره چک وعده لر البته ییک مهم سیبلر برله بز لر دین ییک بارق طور. عزیز دین پارلاغان نور، البته خرافاتدن منزهدر. بولغان موداسنی یوغالتغان سماوی دین ارباننگ سیاسی مقصدلرینه ایر شور و مسلمانلردن انتقام آلور ایچون ائک قوتلی قورال اخلاق اسلامیه نی زهرله و صاف اعتقادمزنی قارا لوحه لر ایله اورتو بولغان شیکلی ایسکی دینلر برله یاشاگان ییک کوب قوملرنی قوچاغینه آلووی ده اخلاق اسلامیه نی ییک نق سلکنددی. بو حقه سویله ب یازوب طوررغه حاجت بولماسه ده، موضوعنگ اهمیتنه کوره بر ایکی جمله مثال اوچون بیان قیلنسه ضرر ایتمز

باشلرندن ییک کوب ییللر ایسکان. آجی لی، توجی هر بر حادثه لرنی یوظغان مصر، سوریه، ایران، هند، ملتلری حضرت پیغمبرنگ یا آ دینن طبیعتلرینه موافق بر کیفیتده قارشلی ایدیلر.

آ کلارغه ممکن.

نتیجه بودرکه، اسلامیت حقیقی بر دیندر، بیک اخلاقی قانونلرنی مشتملدر. دیانت محمدیه یالغان نیگز اوزرینه بنا قیانتان بر طاقم قابا کهنه لردن عبارت توگلددر. بتون سعادت بشریه نی کافلددر. شرعیلرنک سوکیددر. بنا علیه دینلرنک ده ایک سوکفیسیددر. مسلمانلر اخلاق شرعیه سایه سنده افعالنده گی حسن و قبضنی آ کلار، فضائل و ذائلنی ادراک ایتهلرلر. باشقه دین اربانه قارشو اوز دینلرنی اعتبار و ناموسینی صافلارغه موفق اولوزلر. دین و اخلاقلرنک حاضرگی موقعی قرآن کریم و سنت رسول الله ننگ حقیقی روحینه قابل تطبیق توگلددر. تماما آیرم بر یول ایله سیر ایتمکه اولدیغنی وجدان نامنه اعتراف قیلماق هر حالده بزم اوچون بیوک بر فضیلت و زور کمالدر. بو توغریده غی تشبهمز که ایک خیرلنی بول آجا بلور. «یا ایها الناس قد جائتکم موعظه من ربکم و شفاء لما فی الصدور وهدی ورحمة لِّلْمُؤْمِنِینَ».

دنیاوی راحتمز که مانع اولاجق، حیات فانیه مزنی زوالغه ایلته چک، هر نورلی فلاکتلرنی محو ایتمک اوچون تورلی چاره لر که مراجعت ایتهمز. بو وظیفه نفسیه مزنگ ایک بیوک و مهملرندن ایسه آندن اهم بولغان ابدی حیاتمزنی تخریب ایتوجی روحانی خسته لکلر بمزنی دو الامق، اخلاقی دوشکنلکمزنی تیکشرمک نغمزنی غایه کماله سوق ایتمک، دینی حمیتی بولغان هر عقل اییه سنه واجبددر.

مقدس کتابمزنی پاک ال برله آلوب درد برله علوی حس برله تدقیق ایتسه شهه سز هر بر آیتک یا منطوقنده یا مفهومنده بتون بشریتنی هدایت و فضیلتکه سوق ایتکانلکنی، مانع ترقی و سعادت حرکت و افعالدن بیک نق رد برله حکمتلی ارشادینی محتوی اولدیغنی کورلور.

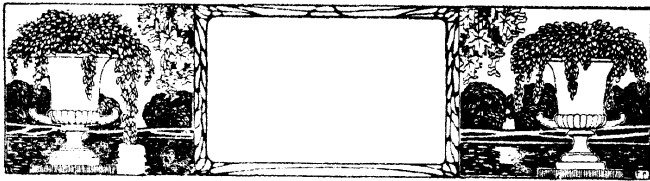
بوده قرآن کریمدن و دین اسلامدن ایک بیوک عرض وایک مهم غایه بتون انسانیتنگ سرلی خسته لکلردن صاف و حسن خالق ایله بیزه نور که بیک تیوش ایکانچیلکنددر.

اخلاق شرعیه نی قرآنک نلقیناتی موحیینه چه ذات حضرت محمد بتون اصحاب کرامغه اوگره ندی، تطبیق قیلدی. بنا علیه آنلرنک هر بری بر قوم که سرمایه افتخار اولدی. انسانیتده کالت طابقان حضرت صدیق خلافت کرسیسه کیچکان وقت خلقنک اوزینه اطاعتنی و اوزینکده شریعت عالیه که اطاعتینی شرط قیلدی. احکام شرعیه دن انحراف ایتسم مینی تریه قیلوگر دیدی. محترم فاروق دورنده عدالت الهیه ننگ رول اویناغان زمانی ایدی. کسری و قیصرلرنک جوهرلری، آلتونلری مدینه اوراملرنده بالالرایته گنده اوینچق بولوب یورگان کونلرده مسلمانلرنک ایک یوک خلیفه سی

یاماولی حر قه لر که چولعا نوب یوری ایدی. حضرت پیغمبر ننگ ارتحالندن عثمان ذی النوریننگ شهادتته قدر میلیونلرغه ایرشکان اهل اسلام آراسنده بر مرتبه قصدا قتل نفس جنایتی واقع اولماغانلقتنی اهل سیر یازمشلردر. نجم اقبالمز سوغازدن نلک علوم اسلامیه برکه سیبه یتشکان داهیلرنک هر برسی قابی قوتلرینه طایانوب موفقیتملی خارقه لر یادکار قالدردنلر می؟ موئی بز توگک متمرد ره نان ده اعتراف قیلدی!

میر محمد کاروکف.

طوم غویبر ناسنده «شاعر» اولینک.

نوجلهب چوقرندرلغان تاتارلر کره شنلر

تاریخینه عائد

آرامزده «کره شن» اسمی ایله یورتلگان چوقنغان، درستی کوجلهب چوقرندرلغان تاتارلرنک یاشاوی هر برمز که معلوم. بونلر رسمی پراواصلاونی بولوب صانالسه لرده. کوبسی یاشرن ره و شده اوزلرنی چن دینلری بولغان اسلام دیننده یاشی کیلدیلر. شونک ایله برابر، اوز تللرین بوغالتمی و الوککی عرف و عادتلرندن یراق کیتمی، ممکن قدر اسلام دیننده قالغان قان قرداشلری ایله یافلقدده یاشار که طرشا کیلدیلر.

۱۹ نجی عصرنگ ایکننجی یارطیسنده و ۲۰ نجی عصرنگ اولگی یللر نده تورلی مسیونیر جمعیتلری کره شنلرنک پراواصلاونی دیننده رسمی روده گنه صانالوب توگک، بلکه جن معناسی ایله پراواصلاونی بولولرینه بیک نق طرشیدیلر و شول طرشولر نده نایناق غنه موفقیته ده کوردیلر. مشهور ایلمینسکی نگی کورسه تکان یولی وقارا شهرتی ایله هر کم که معلوم بولغان و بوتون روسیه که خوجه لقی ایوب مملکت اوستنده قوزغون بولوب طورغان یایدانوسیف ننگ فاتحه سی و یاردمی ایله کره شنلرنی بیک جدی روده روسلاندرو یولیه اوستری باشلادیلر. بو یول، بر یالندن آنا تلنده مکتبلر آچو و چبر کولر صالوب عبادتلرنی آنا تلنده، جرا ایتو اصولی ایله بولسه، ایکنجی یاقدن برنجی اصولغه یاردم بولوب اورده دینک قامچیبسی طور ایدی. صاف کو گلر که «الله سوزن» نغراق اورنلاشدر و اوچون «گناهلی» ته نلر اوستنده اورده دینک قامچیبسی بیک نق اوینادی. آخرسی وعظ ایله قامچی اتقاقی کوب نمره

جای مسلمانان قفقاز. بو سو کفیلرن البته « کره شن » دیوب ایوب بولمی . بولار ایندی جن مسلمان . لیکن بولارنگ صوگ وقتلردن مسلمانلار قایتقانلقلری اوچون بولسه کیرهك ، آلارده کره شنلر آراسنده کورسه تلگانلر .

کره شنلر ۱۲ غویبرلر ۶۰۰ اوپاز اچنده طورالر . کر شنلر طورا طورغان آرن و شهرلرنگ حسانی ۹۱۰ دانه . مذکور اوللر توبانده کی گویرنا و اوپازلرده :

ویاژه گویرناسی

غلازوؤ اوپازنده	۱۷	آول
آابوغا اوپازنده	۲۴	»
مالمز اوپازنده	۱۷	شولار جمله سنده ایکی زاؤود .
صاراپون اوپازنده	۴	»
صلابادسکوی اوپازنده	۱	تروشنیکوفسکی ؤولوستده طورالر .

قازان گویرناسی

قازان اوپازی	۸	»
کوزمادیمیان اوپازی	۱	»
لایش اوپازی	۲۸	»
مامادش اوپازی	۵۰	»
سؤبه ژسکی اوپاز	۱	کله نجی ؤولوستده .
اسپاس اوپازی	۸	»
تهنش اوپازی	۲	»
چار اوپازی	۲	»
چویل اوپازی	۷	»
چیسنا ای اوپازی	۱۳	»

نیژنی نوؤغورد گویرناسی

ؤاسیلدوسکی اوپاز	۵	»
سیرغاج اوپازی	۱۴	»

اورنبورغ گویرناسی

ؤبرخنورال اوپازی	۹	»
اورنبورغ اوپازی	۱۶	»
ترویسکی اوپازی	۱۳	»
جیلای اوپازی	۲۹	»

پینزا گویرناسی

غارادیشچینسکی اوپاز	۲	»
اینصار اوپازی	۵	»
کیرینسکی اوپازی	۱	»
قرانصلا بودقا اوپازی	۹	»

بیره آلمادی ، چونکه ۱۹۰۵ یللار یوب دین حریتنگ کوله گه سی گنه کورله باشلاغاج ده هر یرده مکرچه مکرهلر رسمی روشده اسلام دیننه کوچه باشلا دیلر . لیکن بو اش اوزافغه بارمادی . احتلال جبگلو ایله مکره هلر گه ده اوزلرنگ جن دینلرینه رسمی روشده قوشولرینه تورلی کیرتهز قویولا باشلادی . حریت کوله گه سی کورنو و مکرهلر آراسنده حرکت کورنوگه بز البته صالحن قان ایله قاری آمادق . بزنگ بورچمز آلاغه یاردم ایبو وعصرلق طوطقونلقلرندن آزاد ایبو اییدی . مینمچه بز تیوشلی یاردمنی کورسه ته آلمادق ، لیکن موندن عییمز بیک زور توکل در ، چونکه اول وقتده بز اوزمزه یا گنه آیق غه باصا باشلان بالاک بک ایدک . لیکن مکرهلر آراسنده باشلانغان حرکت بزگه تأثیرسز قالمادی . مکرهلرنگ چوقندرلو تاریخی ایله . آنلرنگ حالی و صانلری ایله طاشو دردی آرتقانی کورندی . لیکن بو کونگه قدر بو مسئلهلرنی آچق بلدرگان نه مقاله لرونده آیرم انرلر مطبوعاتمزه کورنمده . حاضرکی وقتده دینلرگه کامل حریت بیلر ایله برابر کره شنلر مسئله سی دقتلرمنی یا گدن اوزینه جلب ایترگه تیوشلی .

قان قرداشلرمنگه طوطقونلقلدن قوطولو بولنده عملی روشده یاردم ایبو ایله برابر و شول یاردمنی جدی روشده بیرر اوچون آلا حقتنده معلومات جیارغه تیوشلیمز . شول بولده بر آدوم بولور دیوب محترم او قوجیلر ایله کره شنلرنگ صانی حقتنده بر آزمعلومات ایله بولشمه کچی بولام .

کره شنلرنگ صانی کوبمی ، قایسی ولایتلرده طورالر ، باشقهدین خلقلری ایله قاتناشوب طورولری نی روشده ، صوگ وقتلرده قدر کوبمیسسی مسلمانلار رسمی روشده قایتقان؟ بو مقاله نك مقصدی ممکن قدر شول قویولغان سؤاللرگه جواب بیررگه طرشو بولاجق . قولمزه غی حسابلر ۱۹۱۱ نجی یلده جینالغان شونگ اوچون حاضرکی وقت اوچون بایناق ایسکرگان دیوب ایترگه کیرهك . لیکن باشقه حسابلر بولماغانلقلدن بولغانی ایله قناعتله نورگه طوغری کیه . کیتریله چک صان معلوماتی ۱۹۱۴ نجی یلده قازانده نشر ایتلگان نیکولسکی نگ « کره شنلر » دیگان کتابندن آندی .

مذکور کتابده کیتریلگان معلومات ۱۱۹۱ نجی یلده ؤالاستوی پراولینیهلر طرفندن جینالغان . ؤالاستوی پراولینیهلرنگ عادتده استانیستیفاده قیلغان یا کشلرن اعتبارغه آلوب کوب کره شنلرنگ بوتونلای روسلاشورن ایسکه توشروب ، کیتریله چک معلوماتنگ یگوک طولی بولون کوتهرگه یارامی .

ؤالاستوی پراولینیهلرنگ معلوماتینه قاراغانده : ۱۹۱۱ نجی یلده روسیهده باری ۵۶۱مک ۷۳جان کره شن بولغان . شولارنگ ۱۲۲ مک ۳۰۱ جانی پراواصلونی حسابلانوب ، قالغان ۴۳مک ۷۳

طابول گو بیروناسی

- » ۱۱ تارا اویازی
- » ۵ طابول اویازی
- » ۲ تومهن اویازی

طوم گو بیروناسی

- » ۱۲ بی اویازی
- » ۱۱۶ قوزنیتسکی اویاز
- » ۸ مارینسکی اویاز

اوها گو بیروناسی

- » ۱۴ بهله بهی اویازی
- » ۱۱ بوری اویازی
- » ۶۱ مینزله اویازی
- » استرلی طاماق اویازی ۴

ینه سهی گو بیروناسی

- » ۱۱ آچینسکی اویاز (شول جمله دن ۱۰)
- » اول یاساچنی ناتار اولی

- » ۴ قراسنایار اویازی
- » ۱۴۲ مینوسینسکی اویازی

آقموللا اوبلاستی

- » ۲ آقموللا اویازی
- » ۳ کوکچه طاو اویازی
- » ۴ اومسکی اویاز
- » ۱ پیترپاول اویازی
- » ۲ سیمی اوبلاستی

» ۱ یدی صوا اوبلاستی - لپسه اویازی

طورغای اوبلاستی ۱ ژولستده ۲ جان کره شن.

یوغاریده کورسک تلگان اولدرنگ بیک آزنده غنه کره شنلر اوزلری یاشیلر. قالغانلر نده باشقلر ایله برکه طورالر. اولداشتری: پراواصلاونی روسلر، مسلمان تاتارلر. بت پرست چواشلر، پراواصلاونی چواشلر، بت پرست چپرمشلر، پراواصلاونی موقشیلر. بولای آرالاشواری ایکی تورلی بولغان. برسی صنفی، ایکنجیسی طبیعی. صنفی آرالاشو پراواصلاونی روسلر و جزئی روشده مسلمان تاتارلر ایله بولغان، کره شنلرنی کیری مسلمانلقغه قایتماسقه ایتو اوچون آرالارینه روسلرنی کیتروبو طور قانلر شولای ایتوب روسلر ایله آرالاشق حاصل بولغان مسلمانلر ایله آرالاشو کره شنلرنگ کیری مسلمانلقغه قایتورغه تلب مسلمان اوللرینه کوچولری آرقاسنده حاصل بولغان. شونگ ایله برابر بایتاق اوللرنی چوقندرغانده بعض سینلر آرقاسنده بر قسمی کنه چوقندرلغان. موندی اوللرده و باشقه غیر روس ملتلر ایله آرالاشو طبیعی

- » ۷ صاران اویازی
- » ۵ جمبار اویازی

بیرم گو بیروناسی

- » ۱ وزیر خاتور اویازی
- » ۱۴ یقاتیرینبورغ اویازی
- » ۵ قراسنا اوفیم اویازی
- » ۲ قونغور اویازی
- » ۱۱ اوصا اویازی
- » ۵ اوخان اویازی
- » ۹ بیرم اویازی
- » ۴ صالحقام اویازی

صامار گو بیروناسی

- » ۱۳ بوکولمه اویازی
- » بوغروسلان اویازی ۴
- » ۵ یوزاولق اویازی
- » ۱۵ نیقولایفسکی اویاز
- » ۳ ناوا اوزین اویازی
- » ۷ صامار اویازی
- » استاوروپول اویازی ۱۴

صاراتاو گو بیروناسی

- » ۲ آتقار اویازی
- » ۲ وولسکی اویاز
- » ۶ قوزنیتسکی اویاز
- » ۱ پیتروفسکی اویاز
- » ۱ صاراتاو اویازی
- » ۳ خوالین اویازی

سمبر گو بیروناسی

- » ۱ آلاطر اویازی
- » ۲ قارصون اویازی
- » ۱۰ قورمیش اویازی
- » ۱ سینگه لهی اویازی
- » ۶ سمبر اویازی

تامبوف گو بیروناسی

- » ۱ قازلوف اویازی
- » ۲ مارشاسکی اویازی
- » ۱ تامبوف اویازی
- » ۳ تومهن (تیمیکوف اویازی)

بولوب تاريخى سېلردن كېلىگەن.

يوغارىدە نۆرسە تىلگان ۹۱۰ ئولتۇڭ بارسى دە حاضر كەردەش توڭل . قايسى بوتونلای مسلمان بولۇپ تىكان و بىلكە اوزلرېنىڭ بر وقتدە كەردەش بولغانلرن دە اونوتقان اوللر باردەر، شونك اوچون كۆرسە تىلگان سانلر حاضرگى وقتدە كۆپكە كېمەلورگە تېوش . آندىن سوڭ كۆپ اولدە كەردەشلر بىك آز طورالر، ايكى، اوچ، دورت كىنە جان كەردەش بولوب قالغانلرى روس باخود مسلمان بولغان اوللردە مذكور سانلر اچىنە كىرگانلر . بوتون خلقى بىر زمان كەردەش بولوب دە حاضر بارسى دە مسلمانغە ايله تىگان اوللردە يوغارىدە كۆرسە تىلگان سانلر اچىنە كىرگانلر .

مذكور سانلرنى كېتىرودن بىزنىڭ مقصدىمىز كەردەشلىرىنىڭ حاضرگى حاللرى ايله طاشىسو توڭل . بىلكە تاريخى جەھتندىن كەردەشلىرى نېندى بىرلردە اوطورغانلقلرن كۆرسە تىواندى . حاضرگى وقتدە « كەردەشلىرى » نىڭ سانى نىق كېمۇگەن بولسە كېرەك ، حرىت دىنبە بولوى ايله عصرلق طوطقونلقدىن قايتورغە آلارغە بىك جىكك و ھېچ مشقتسىز يول آچلدى . اول يول ايله فائىدەلانو چىلر البته كۆپ بولغانلدر و كېلە چكەدە بولور . شونلقدىن يوغارىدە كۆرسە تىلگان ۹۱۰ اولدىن حاضرگى حالدە بىلكە چىن كەردەشلىرى ۱۰ اولدە قالماس .

كەردەشلىرىنىڭ جانلرنى پراۋا سلاۋىيە روھى سگىدرو و قانلرنى رولسلىق حىسى اورنلاشدر و اوچون ايك برنجى و ايك مەھم آلت البته مېسىيونىرلر و كىرىتى آلارنىڭ نفوذى استىدە بولغان معارف اىنسىپىكتورلرى طرفدىن آچىلغان مەكتىپلردەر . شول طرشولرنىڭ جىدىتن و ئىمرەلرن بىلو اوچون البته كەردەشلىرى اوللرندە آچىلغان مەكتىپلرنىڭ حالن و اوقوچىلرنىڭ سانن بىلو بىك اھمىيىلى، لىكن مع التأسف و الاصتوى پراۋلېنىيەلر طرفدىن جىناغان معلوماتدە بو سۇالگە آچق جواب يوق . بعض و الاصتوى پراۋلېنىيەلر بو حقدە معلومات بىزگانلر، بعضىلرى يوق . شونلقدىن كەردەشلىرى آراسىدە غى « معارف » اشىنىڭ درست رىسمن كوروب بولمى ،

كۆرسە تىلگان معلوماتقە قاراغاندە كەردەشلىرى اوچون آچىلغان مەكتىپلر و كەردەشلىرى اوقوچىلرى آراسىدە كەردەشلىرى بالالرى بولغان مەكتىپلر شول روشقە بولنەلر: مېسىيونىر جەمئىيىتىلىرى طرفدىن تىرىيەلە نوچى و چىركاۋ مەكتىپلىرى ۸۳ دانە . بولاردە اوقوچى كەردەشلىرى بالالرى ۲۲۶۲ . زىمىسكى مەكتىپلر ۴۲ دانە . بولاردە اوقوچى كەردەشلىرى بالالرى ۱۴۴۴ . مېنىسترسكى مەكتىپلر ۱۲ ، اوقوچى كەردەشلىرى بالالرى ۷۴۵ سو كۆرە مسلمان مەكتىپلر دە اوقوچى كەردەشلىرى بالالرنىڭ كۆرسە تىلگان سانى ۴۲۷ بالا . لىكن بو معلومات بوقارىدە ايتىلگانچە طولى توڭل . شولاي بولسەدە كەردەشلىرىنىڭ آراسىدە اوقو، نى

روشده و نېندى يولغە قوبولغاننى كېتىرلگان معلومات بر درجە كۆرسە تسە كېرەك .

موندن سوڭ، حتى حاضرگى وقتدوق اوقو اشلىرى يوغارىدە كۆرسە تىلگان تناسب ايله بولماسلر . طورە مشىڭ بارشى چىركاۋ و مېسىيونىر جەمئىيىتىلىرى طرفدىن تىرىيەلە تىگان مەكتىپلر اورنىنە زېمىستوا طرفدىن تىرىيەلە نە طورغان مىلى مەكتىپلر طوددر . شونك ايله بىرگە كەردەشلىرى اوللرندە غى اوقو اشىنىڭ قوبولوشىدە اساسى اوزگارش بولور دىب اويلانا . حاضرگە چە كەردەشلىرىگە اوقوتونى آنا تىلدە اۆب بارسەلردە ، روس حرفى ايله يازىلغان كىتابلردىن اوگرەتلەر ئالدى . بو البته غىر طىبىعى بر اشدر . كەردەشلىرى عادتدە روسچە ئاچار بلەر، مەكشېدە الفبالر و اوقو كىتابلرنى اوقودىقدىن سوڭ طورە مشىدە مەكتىپدە اوگرەنگەن اوقو يازولارندىن ھېچ فائىدە كۆرە آلمايلر . چونكە تاتار تىلدە بولوب دە روس حرفى ايله يازىلغان ادىيات يوق ھەم موندى ادىيات نىڭ ميدانغە كېلو اھتمالى دە يوق . شولاي بولغاچ مەكتىپدە اوقورغە اوگرەنو طورە مشىدە تطبق قىلنە آلماي شونلقدىن تىز آرادە اونوتولا و مەكتىپدە اونىكان عمر بىكار بولا . آلای بولماسون اوچون كەردەشلىرى آنا تىلدە كى ادىيات ايله طائش بولورغە . موندى ادىيات آلارنىڭ آراسىنە طار الورغە تېوش مونىڭ ايكى قصقە و ايكى طىبىعى يولى كەردەشلىرى مەكتىپلرندە اوقونى عرب حرفاتى ايله اۆب بارودر .

ك . كرىم .

شۇر:

قبرم طاشىنە

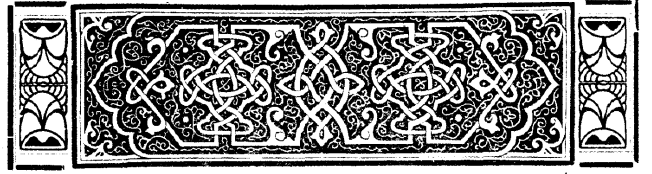
ئوندى كۆنلەر، ىتى توپار، جقدى تەندىن جانلارم
كىتىم اىندى دىيادان مېن ىتى عمرم، غىلمرم

اوجدى يەش بىل جانم بو طار جېس تەندىن چىقوب
طندى كۆگمىدە مېنىم ىتى تون فرىادلارم

قالدىرام تىك سىز لره صاغنو جىلى ايسە نە كر
ايسكە آلورسىز آز اوقوب بولسەدە بو آملارم.....

محتفر.....

حجازده عربلر و تورکلر

مکه مکرمهده چيقا طورغان «القبلة» جريده سينگ صوگ آلمان نوميرلرنده غي خبرينه كوره عربلر «مدينه» نى توركلردن آلور ايجون طريشارلر. «مدينه» نك «باب قبا» ديگان اورننده صوغشقانلر و مدينه ده شارتلار سيبندن كوب آدملر تلف بولغان. «القبلة» نك ۴۸ نجى نوميرينك دورت بيتى بتونلاي ظفر و غلبه خبرلرى برله طولوغ بولسهده بوخبرلرنك خلاصهسى اوشبو «باب قبا» ده صوغش و «مدينه» ده شارتلار بولودن عبارت. مدينهه نيندى نرسه شارتلانغاندر؟ آنسى معلوم توگل . حريرى مقاماتينه ۵۱ نجى «مقامه» ايتوب قوشارغه ، كون بويى اشلق تارتوب ده بر اشارلق اون چيقاره آلمانلرنگرمان گه اوخشاتورغه بارارلق بولغان ايكله باغانادن عبارت سر مقاله سينگ مضمونى اوشبو :

يك زور مصيبتاي خبر ايتوب طورامز، بو خبرنى ايشتو برله كوز آلديلمز قاراغولاندى، فكرلرمز و عقللرمز تارالدى، حيران و سرگردان بولدىق منافقلىر (توركلر)، مدينهده ايركتهلر بورگانلر حيدر پاشا برله مدينه نك قوماندانى حضورنده ضياقتلرده بولغانلر، پيغمبرمزنك قبرينهده زيارت ايتكانلر . بو مرتدلر (توركلر)، رسوال الله نى زيات ايتسهلر بارى نفاقلرنى آرتدر و مسلمانلرنى (عربلرنى) ساتاشدرو ايجون گنه اشله گان بولورلر . اسلامنى تاشلاغان و عربلرنى دشمن كوره طورغان بو خلفار آراسنده ايكي نيمچ محررى ده بولغان ديلر موندى نيمچ محررلرينك مدينه گه كرولرينه مساعده ايتووى استابول حكومتينك الوغ بر قباختنددر .

اوزلرى برله مدينه گه خرستيانلرده آلوب كيلولرى بو مارقلر (توركلر) نك پيغمبرمزنى نهايت درجهده حقارت قيلوليدر. مدينهده بولغان شريف حيدر پاشانك اعتبارسزلى و اوزينك باباسى (رسوال الله) حقنده حرمتسزلك ايتووى شوشى درجهلر گه كيلوب ييتكان بولسه ايندى موندن نى کوتار گه كيرمهك؟ مونار (توركلر) عربلرنك باش تارتولرينه و اوزلرى برله صوغشولرينه حسين بن على حضرتلرينك «مكه» ده اوزينى مستقل حكمدار اعلان قيلووينه آجو ايتوب رسوال الله حضرتلرينك مبارك جسدى حقنده بر بر تورلى اشلهر گه نيت ايتكان بولماسونلر؟ ير يوزنده تورك قومندن اوصال بر قوم يوق ، توركلر

عبدالقادر الجزائرى قبرينى نيار اشله تدبيلر؟ .

مذكور عبدالقادر نك بالالارينى، طورولارينى نفى ايتديلر . آلارنك ، محمد عليه السلام حقنده برر تورلى كيدو مكر قيلولردن امينلك يوق. هر حالده امير فيصل (مكه) امپيراطورى حسين نك برر يافينيدرايندى) نك قهرمان عسكرى باروب اوزلرينى «مدينه» دن سوروب چيقارغانه قدر رسوال الله نك مبارك جسدينه برر نرسه اشله قالورغه تله گانلر در .

روضه مطهرهده بولغان خزينه لرنى آلوب بترگان دينسزلر و هر تورلى گناه اشلق قيلولدن صافلانمى طورغان اسلام دشمنلرى (توركلر) نك رسوال الله نك مبارك سويه كلرى حقنده قباحت اشلق قيلولرى ده برده مستبعد توگل .

توركلر اعتقادسزلر، تريبه سزلر، مملكت هم وطن مونك اوستينهده اسلام دينى ايجون يك ضررلى خلقلر، مونارنك بتون قصلدىرى بوزوقلق ايتودر. توركلر آلور آتون برله كموش گه عبادت ايتلر، آلورنك بتون هنرلرى بوزوقلق قيلو، قان توگو . ايندى شوندى بر قومدن رسوال الله نك مبارك جسدى سلامت قالور ديب بولمى، آلور موندن مقدم كهبه نى ده يمره باشلاغانلر ايدى، كهبه گه طوب آتديلر، آلور شيعه لرنك كربلا، نجف ده بولغان مقدس بالارينى ده يمروب بترديلر! اى مسلمانلار! توركلر دن صافلانكز، يك صافلانكز! .

بتون دنياده غي عربلر گه خاصلاب و مسلمانلارغه عاملاب ندا قيله مز رسوال الله قبرينى كافرلردن (توركلردن) صافلاوتدبيرينه بو كوندن كرشكر، اش اوبكچ ايسكز گه توشار، اوكنورسز! .

«وقت» عزتهسى زورلغنده بولغان «القبلة» نك ايكى باغاسينه يازغان مقاله نك مضمونى، روحى شوشنده كروب بتدى. «القبلة» مدينه صوغشنده عربلرنك توركلر گه غالب بولو خبرلرينى «عربلر، توركلرنى ييكديلر يا كه الملت المعظم عسكرى، تور كيا عسكرينه غالب بولدى» روشنده سويله مى بلكه «مسلمانلر، كافرلرنى سورديلر و مسلمانلر زنديقلرنى يا كه دهري و دينسزلرنى دوموكدرديلر» روشنده عبارتار برله يازادر .

آكلشلوغه كوره نيندى بر يوموش برله در شامدن سر هيئت «مدينه» گه بارغان و مدينهده باشلق بولوب طوروجى شريف حيدر پاشاده قوناق بولغانلرده رسوال الله قبرينه زيارت ايتكانلردن صوگ قايتوب ييتكانلر .

«القبلة» ايسه شوشى واقعه گه آدم بالاسينك خاطر نه خياليه كيلمى طورغان نرسه ار بنا قيلول بتون دنيا مسلمانلرينه يار صالوا آلورنى زور اشكه دعوت قلادر. بو درجهده ييكله بولوك و اوز گه له نوب

بهره باشلاو معناسی بیرلماشه کیرهک . بو اشدده برر کشی قباحتلی
صاالو لازم کیله باشده کهبه که اشقلانوب آتوچی کشی قباحتلی
بولورغه تیوشلی .

«تورکر اعتقادسزلر . تربیه سزلر ، اسلام دینی ایچون بیسک
ضررلی خلقار ، تورکر اوصاللر!...» قیلندن بولغان سوزلرنی
ایکی اوچ کشی قز شوب اوطورغان آولاق مجلسده سویله وده
کوب ضرر بولماسه ده مطبوعات منبرینه باصوب قچقرو ایندی
بیک زور تربیه سزلیک . بو کونده دنیانگ تورلی قطه لرلنده و تورلی
حکومتلر که تابع یوز میلیون قدر تورک بالاسنی بار . «القبله» نگ
تورک حقدده جزاف ورجما بالغیب سویله کان اقرارلرینه . اعتقادسزلق
برله بهتان ایتولرینه مونلرنگ رضا بولرب طورو احتماللری یوق .
کهبه نگ دیواری ، رسول الله مسجدهنگ ایشوگی توینده و
رسول الله یورگان هم ده قرآن کریم اینگان توپراقلر اوستنده یوروب ده
درست اعتقادلری بولو برله کونارلور که ، باشقلرنی آلوب آلوب
سلکوب صالورغه نی قدر حق بار ایکانلر کینی بلعیمز .

مونه مونده روسیه ده یکریمی بیش میلیون تورک بالاسی بار ،
مونلر چیتار که تیگانهک که باشقان یوز قیلندن آرا لاشقان بولسه لرده
همیشه اوز اعتقادلرینی و مذهب لرنی صاقلاب کیله لر وشوشی یولده
بو کون که قدر کورگان مشقتلری مصیبتلری کوز کونلرینک تونلرینه
کوره ده اوزون وقارانغودر . تورکرنگ اوصالقلرنی یاخشیلقلرنی
آیروب بلور ایچون رومانوفلر حکومتی و آللرنگ میس یونیرلری
استبدادلری آستلرنده یاشاوغه احتیاج بار . اگرده سز عربلر برر
اون غنه یل شوشی حکومت آستنده یاشاگان بولسه گر ایدی درست
اعتقادلر ، اوصاللق و یاخشیلقلردن ، دینسزلیک و دهریلکلردن بحث
ایتو حقدده صاقلق کورسته کان بولور ایدر ! . «آورقلر کورمسی
بگت ایر بولمی» .

تورکار آلتون برله کموش که عبادت ایتسه لر عربلر ایتیمیلرمی ؟
عربلرده بواش بولماسه نی ایچون الله اوینه زیارت قبلور ایچون
ناروچی حاجیلر کروانلرنی باصالر آلتون کموشلرنی تالیلر .
ایندی نیچه قرنلر بولوب کیله در اسلام عالمی تقسیم ایته طورغان
معنا برله حج یولنده «امینک» یوق .

یانینه چومادان برله آلتون تویه کان پوچتالیون ویرخورال
شهرندن «زلناوست» و «میاس» لر که قدر الله دن باشقهدن قورقمی
کیلگاندده الله تعالی اوینه ناروچی حاجیلر کروانلری «قایدانغنه
عربلر کیلوب چقارده ملتقلردن آتاباشلار لر ایکان» دیب قورقوب یوریلر .
الله تعالی حضرتلری مسلمانلرنی عرفات میداتنده بولغان
مأدبه سینه دعوت ایتدر ، اماشونده ناروچیلرغه عربلر چوقمار
کوتاروب چیقلار ، قورالدن و اسبابدن یالانچ بولغان قوناقلرنی

سوگونورلک ، مونده نیندی نرسه بار ؟ . .

اوشبو هیئت آراسنده خرسیتیانلر بولغانلقنی جریده اوزی
قطعی صورتده دعوی قیله آماغانی حالده شوگا بیسک قطعی
حکملر بناقیله در . اشنگ منطقسزلق ایکانلگی شونندنده معلوم .

ایران ، مجوسیلرندن آلتغان اسیرلرنی صحابه لر ، مدینه که
کیتورگانلر و شول اسیرلرنک بیک کوبلری اوز دینلرنده ثابت
بولوب یورگانلر ایدی . صحابه لر حتی یهودیلرنی جزیره عربدن
سوروجی خلیفه ده بو اشنی رسول الله نی تحقیر قیلودیب صاناماغالر
ایدی . ایندی رسمی هیئت یاننده برر تورلی ضرورت و مصلحت
اجبار قیلونه کوره چیت دینلردن بر ایکی مهندس یا که بر ایکی
مخبر بولو ، نی جهندن رسوالله نی تحقیر قیلو بولادر ؟ .

کشی سوزینه اشانساک اول هر تورلی نرسه نی ایشتور که
ممکن . کشیلر : «مکه خلقلری انگلیزلرنی مکه که کیتور دیلر و آللرنی
بیک حرمت قیلدیلر و آللردن بیک مول صدقلر آلدیلر» دیب ده
سویلدیلر . تورکرنگ عبدالقادر الجزائری قیزینی نی اشله نکانلکلرینی
بلمه سه لکده قبرده کی سویه کلرنی حقارت قیلمازلقلرینک یوگینه
کره مز . صوغش مصرفی ایچون دیب بعض بر آلتون و کموش
شمعدانلرنی آلتان بولسه لر عجب توگل . لکن موندی اشلرنگ ،
قبر صاحبنه حقارت بولماغانلغی معلوم .

عبدالقادر الجزائری طورونلرینک نفی قیلنولرینی و مونگ
سیلرینی بله آلمادق . هر حالده مسجده و مدرسه لرده تفسیر و
حدیث اوقوتقانقلری ایچون بولماز .

«تورکلرنگ رسوالله حقدده برر تورلی کید و مکر قیلولرندن
امینک یوق» دیگان سوزنگ معناسی بز که معلوم توگل . انسانلر
وحشت دگرلرنده آداشوب یورگان و هر تورلی قباحت اشلرنی
اشله ودن عقللری مانع بولماغان بر زمانده ده تورکلردن قبرلارمین
ایدی . بزنگ بوسوزمز که شبهه ایتسه «القبله» جریده سی تاریخغه
مراجعت ایتسون . قبرلردن اوچ آلوچیلرنی تورکلرده کوره
آلورمی یوقمسی ؟ اما عربلردن کوب تابار ، کوزی ضعیف بولو
سیبلی اوزی کوره آلماسه بز ، بارماق برله تور توب کورسه توخدمتینی
اوز اوستمز که آلامز .

مدینه هم ده مکه ده کی عربلرنگ اقدیلری بولغان انگلیزلر
حاضر گنه ثلی سودانده کوملگان محمد احمد (مهدی) نک کوده سینی
لحدندن آلوب باندردیلر . «القبله» غه بواش معلوم بولسه کیرهک ایدی .
تورکلرنگ «کهبه» نی توزه تورلرنی بله مزامایره باشلاغانلرنی
ایشتکانمز یوق . اگرده کهبه که اشقلانوب عربلر ، حکومت که قارش
ملتیق آنتان وقتده ، مدافعه قیلو و تربیه قیلو نیتی برله تورک عسکری
طرفندن آلتغان طوبیگ بدره سی کهبه که تیگان بولسه ، موگا کهبه نی

حضورنده موزیقه اویناغانلر. پادشاه افراط درجده یاراتقان و هر برینه برر دانه فراسوز آلتونی بیرکان (چونکه مکده فرانسوز و انگلیز آلتونی کوب بولسه کیسه رک). کوبدن توکل گنه بو موزیقه مکتبئی باش وزیر (صدر اعظم) هم مجلس الشیوخ الاعلی رئیس (یوقاری پالاتا غوصودارستویتنی ساویت پریدسیداتیلی) بتون هیئت اعضالری برله کیلوب زیارت ایتکانلر. مونلردن صوگ مایه وزبری ده کیلوب کیتکان.

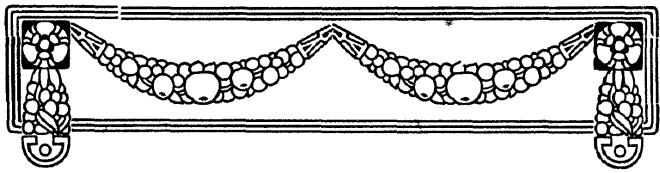
مقاله نئی جریده اوزی :

«و نحن نسأل الله دوام التقدم لهذه البلاد و اهلها حتی تكون بظل حضرة صاحب الجلالة الهاشمية من اعظم مجالى الكمالات و ارقى معاهد الفضائل» دیب تمام ایتهدر. بزده شوشی مقاله نئی :

القاب مملكة في غير موضعها
كالهريكي اتناخا صولة الاسد

ییتی برله تمام ایتهمز.

ر. ف

أدبیات درسلیرینه علاوه

(عینا باصولادر)

عالمجان ا که نگ غراماتیقاسینده، ج. ولیدی نگ تلمزده غرازدانلق صفتین آغان سوزلر دیگاتین آلوب شاقدابخته کوب عرب وفارسی سوزلرین یازا. گویا ونلر ئلیکه چه قوللانمه سوزلر بولوب، ولیدی چه، غرازدن ده بولدقن صوگ بونلر نی تلمزدن چفارو، اورینه تاتارچه لرین تابوب قویو جنابت ئوک بولمازسه ده صوغوق بر قیلانش بولوی آگلاشولا. بروق مین بو سوزنی آکلی آلهیم. صوغش مناسبتی برله ینه باتاق سوزلر غرازدن بولدیلر. باغی بر واقعه بولا قالسه ینه بر نیچه سوز آرتوب. بولای بارغانده اوزاقلاماز بزنگ تلمزده عثمانلیچه اسمی برله یوری طورغان هر بر تلار حیوتنی برله کسکون بولوب کیتر.

مین اولیمن بزنگ تور کچیلر ئلیکه چه تلمز که کرگان آرتق سوزلر نی ده آقرن آقرن نهرجر که و آنلر نگ غرازدانلق صفتلرین بائیمازغه استی طورغانلردر.

آنداری عالمجان نه که و باشقه لر ی اضافه یاسین مفعول نونی کر گنده یازمازغه دیلر. مطبوعاتمزده ده شوندی یازماو کورینه باشلادی. مگر قای برلرمزده گنه. مین بونده «اضافه» دیدم. کرچه باسدرمادیم غراماتیقه مده بوندن اون یل تهوده ئوک بو

صوبیلارده آلتولرینی، باقرلرینی، کموشلرینی آلوب کیتلر. بو «امر واقع» بولغانلقدن اوزون سویلهر که محتاج توکل. شوشیمی مسلمانلق، شوشیمی یاخشیلق، شوشیمی درست اعتقادلی بولویلیق، شوشیمی تریه لیلک؟..

«عرب» برله «اعراب» آراسنده غی آیرمانی بلسگانمز حالده نر بو کونگی عربلرنگ کوبسی حقنده «الاعراب اشد کفرا و نفاقا» آیتی اوقورغه مجبورمز و بو خصوصه معذورمز.

تور کلرنگ بتون عیلمی بواغرایلر نی آرتق ایر که اولرندن و سیمرتولرندن عبارتدر. بتون دنیا تاش کیسکان و انه برله قیو قازیران وقتده مونلر «مخدوم» بواوب نیک یاتدیلمر و یایار بولوب کشی ییلکه سینه یوک بواوب طوردیلمر.

۱۸۵۷ نجی یلده هندستان مسلمانلرینک آرقالردن قانلر اغزغان قامچیلر توشه باشلاسه زندق تور کلر، دهری و ملعون تور کلر کیره ک بولماسون. مونیه خاطر دن چیقاروب یبارر که یارامی. دنیا بو، توب که سلام بیردره....

موندن صوگ «القبلة». مکده بولغان رواقه حقنده سیکره سیکره ماقتانا، نی قیلانورعه بلخی. بو قدر جنله نوب شادلانو، روسیه عسکری «ارض روم» غه کر گاندن صوگ روسیه ده بولمادی، نیمچ عسکری «بخاریست» که کر گاندن صوگ نیمچ خلقنده ده بولماغاندر.

یندی واقعه لر بولغاندر دیب بله سز؟ «مکه» ده موزیقه مکتبئی آچلغان ده عرب بالاری موزیقه اوکره نه باشلاغانلر. مونه جریده شوشی خبر نی سوبلی طور غاچ بتولای حالدن یارا و ایسروب یغلادر. مین اوزم موزیقه تاوشینی یک یارانام، بعض بر کویلر نی اوزاغراق تکلاغان صوگنده حتی یغلم، کوگم شول قدر نچکهره در که دنیاغه کیوم مسئله لرینه کروب کیتوب بتولای یوغالام، اوزمنگ بارلغمدن شعورم قالمی. نتولای بولغاچ مین بو مقاله نی ییک سو یوب اوقورغه تیوشلی ایدم اما نی حکمتدر مونگ تاثیر ی و قتلی اوله رق موسقی که نقرت ایتونی طوغدردی، محبتیم کیمودی. شولای بولسه ده بو مقاله نک روحینی سویله می بولمی. آنک روحی اوشبو :

مکه مکرمه ده موزیقه مکتبئی آچلغان. درس ساعتی هر کونده ۸ ساعت. شاگردلرنگ برنجی نوبتلری درس لرینی تمام درس ختم ایتوب چیقانلرده. جریده اوزطرقندن «چونکه عرب خلقی چیکدن چیقغان زیره ک و استعدادلی، بر نرسه نی ده چدانمی» دی. اوشبو برنجی نوبت شاگردلر، درس لرینی تمام ایتکانلردن صوگ جلاله الملك المعظم (مکه نگ ایمپراطوری حسین بن علی حضرتلری) حضورینه بارو برله مشرف بولغانلرده پادشاه عالیجاه

يك كوب سوزلر آرتدرديرلر : « دشمان فروتمزغه هجوم ايتگان بولسهده غيرتلی عسکرلرمنگ اشتیکلری برله دفع ابدلديرلر ». منه ايکی يوللق بر يازوده آلتی غنه چیت سوز، بونی تورکچه يازوب بولمايی، بولسهده نلله طوپاس چغامي؟ بلیم، تل برله ندرو قاراشینهده ئوگات کورنمهسه کبرهك. « یاو، اردومزغه باسقون قیلغان ایدی، تیک باتوچربارمز آنلرنی پارخیلری برله قوغدیلر » قابلق برده يوق! تیک « یاو، اردو، باسقون، باتو، چری، پارخی » سوزلری تگیلرگه قاراغانده ياتراقدر دیرلر.

غفورینه اشاب نه یته من : کوبمز ئوچون چیتلکده همه سی بردر. غازیت او قوچیلر ئوچون صوگتیلری نه لبته چیت توگول. آنداری نیندایگنه چیت سوز بولماسون ۴-۳ نومیردن صوگوق ئوزله شاچکدر. مثلاً پارخی- اشتیکدر دیب ئوچ نومیر غازیتده يازلدیسه هر کم بله چکدر. تلمزده اونوتلغان بر نیچه سوزلرمنی خه ترینه توشروی برله شادلاناجق. منه اسلام قایدہ؟ بوگا غازیتلرمن بولوشماسه کم بولوشور. طوغرسی تلمز اديبلرمنی قارغاسه يیک حقلیدر.

شعر:

اوپکله گانده.

بر محبت بسلهدم کو گلمده ای جانم سنگ
 يوق، که: برشی بنده اولماسون او قربانگ سنگ.
 سجده لر عرضيله توصیفکده تقصیر ایتهدم
 التفتانگ يوق هنوز يابوقمو؟ وجدانگ سنگ.
 سنده اظهار محبتلر بگا قیلغان ایدک
 سويله يوقمیدی! بگا هیچ عهد پیمانگ سنگ.
 « صبر قیل! وصلمله بو کون ایلرم نمون » دیدک
 ایتدی بیلدیم او ایمش بو عهد یالغانگ سنگ.
 « کیمسه نگ باقمام سوزینه، کیمسه دن قورقمام » دیو
 کو گلدیمی تأمین ایچون يوقمیدی؟ ایمانگ سنگ.
 بر تبسم ایتمه کف باعث فرحم اولساده
 ایتمه دنگ کافر وسن، یا يوقمو؟ وجدانگ سنگ
 اولدیغم کوندن بیروبند، آه فریادک ايله
 عالمی کویدردیم، اما ایرسه دی جانگ سنگ
 چشم نمنا کیم کوروب تاشلار آقیزدی باشینی
 باقمادی بر رحم ایدوب بی رحم عینانگ سنگ.

معلم: شاکر الـختاری. سمرقند.

سوزنی قالدیرغان بولسامده. چونکه یاکی اصطلاحلر نارالوب بیتکان *
 يوق. « آنک کتاین، آنک کتاینه- کتابن کتاینه »
 درست. مفعول الیه بیلگورمه سی کر گانده ده، توشوی حقیقنده
 بر قاعده بار کبی.

تیک مین بو گاده فارشی توشهر ایدم. بر « یا » مدین ایکی
 تورلی آلامزغوی. آنک کتابی دیگلنده گی یا قسقه سیندن بولوب
 قالدیرمازغه تیوشدر. چونکه مضاف الیه حذف قیلونغانده اول یا اضافت
 بیلگورمه سی بولوب قالا. نلله به شلمک دن بیرلی مینم کو کلمه يیک
 بق اور نلاشقاغنه مضاف بیچاره نی بیلگورمه سیندن محروم ایدمه سم برده
 ئوک کلمه ییدی. ئوبره نگامن- قالدیراده آلمایم.

آنداری عالجان نه که صرف قسمینده قای بر قاعده لرنی یازمای
 قالدیرغان. خه زرينده او قوچیلرمن تلریندن یازدر بولسهده ئوگره تب
 قابات باسما سینده قوشوب ده باسولور ایدی. یوغاریده نه تیکانچه
 بوندن اون یل توده یازدیغم تورکچه اصطلاحلی بر صرف و نحو
 کتام بار. بونگ طوشماسینده « شورا » ده هم یازغان ایدم. نلک
 باسدرمادم خه زرا ایدی عالجان نه که نگ آغان اصطلاحلی- تیرمینلری
 مینم کینه قاراغانده قولایلیراق بولغانغه بر نرسه نی قابات باسدروده
 کوب فایده يوق. احتمال صوکره فکرلر قاراشلر قرار کیومین
 کیگاچده بر آز ئوزگار تب ع، افندی تیرمینلری برله باسدرو
 عوگاتده کوریلور. چونکه مینم کتابم جامعراق کورینه: مقدمه سینده
 هم نه ییتدیگی ئوزره تورکچه بولغان سوزلرنگ بولونگانلری بارده
 قاعده آستینه طوبلانغاندر.

منه توبه نده ع. نه که نگ صرف و نحوینه قوشوین ئوتندیکم
 سوز و قاعده لرنی یازام. مینم چه ومینم کبی توشونگان ئوزگه لرچه
 بولوب و قاعده لر اهیمنیتلیدرلر.

۱) چه اسم- آد صو کینه قوشولوب خاتونلر بیلگورمه سی
 بولور- آغا، آغاچه، قدا، قداچه کورم- کورمچه (کیلون بولداچی)
 طغرل- طغرلچه تاریخار مزده آزاغی چلی قاتونقز اسملری کوبدر.
 ۲. فعلده ئوزینک مفعولی برله قوشلونور. گولکی بار،
 آنداری اسم یه صفت بولوب کیتر. بو تورکچه مزده يیک کوب
 قوللانغان و قوللانمیلی. بو ئوزگولک تلمزنی بایوتاجقدر.

ایل باصار- مهاجم، ایل الور- فاتح، ایل گیزر- سیاح،
 یول باسار- رازوبینیق، صوغوق آلو- Простуды، چهچ آور
 Парикм. جبل قاغار- Сквознякъ، بو گیزر- پاراوز، بویوزه
 پاراخون کبی کوب اصطلاحلر، اسملر قویو ممکن.

مین مطبوعاتمزغه، اديبلرمنگه عجبيله نهم. نیچوندر تلمزنی
 هامان عربچه و ئوزگه لردن ئور یاگا سوزلر آلوب چوبارلاو
 چیریندن قورنیه آلمادیلر. ئلی منه بو صوغش مناسبتی برله ده

عدم مرکزیت شعاری تورکستان.

آگا عموم خلقك سعادتن قایتارو دیب قارارغه یاری. یوقسه خاص بر گروه کیینه قاراب حا کمیتك ایکنجی حال گه تهرولووی ایچونکنگنه یاصالغان بر حرکت بولوب قالادر. بو البته مسئله گه عمومیت نقطه سندن قاراغانده شولای. لکن موندده مسئله نک ایکنجی بر خاص طرفی ده بار. اولدر کم انقلاب وقتنده محلی کوچیلککری میدانده بولغان غیر روس قوملرنگ خصوصی حاللیدر. چاریزم سیاستی روسیه نک بتونلنگن اینارودیس آتالغان خلقلرنگ حیات ولنده غی قوت و استعدادلرن محوایتوده گنده دیب تا بقاغه بو کونده گی مختاریت حقینه وارث بولغان قوملر ماضی نک بیک آچی قهری آستنده یه نچلوب کوچ حال ایله بارلقلرن یوغالتماغان وتون سیاسی یدیللرندن یازغان ضعیف ملتیر بولادر.

موندی ملتیرنگ وقتيله ایگ قانی یه نچلگانی بولغانچق سیاست سورونی نک آچیسو ایچون نق ایسرگانی شبهه سز روسیه مسلمانلریدر، عالیجناب اسماعیل بک لری قارا سیاست گه قارشو ووراللانوب بورهك آچیسو ایله «ترجمان» لر چقارغانده، کوز یاشی ایله سیاسی مقاله لر یازغانده، آنک جنسده شلری آیماسلق درجه ده ایسرگانلر، شونک ایله برابر تورلی خرافات ایله آغولانغانلر ایدی. آلا، اوزلرن شول نوم ایسرکلنگندن اوبغانورغه قصد ایتوچیلر گه لعنتلر اوقیلر، تکفیر قیلار ایدی. ایدی انقلابدن بر نیچه یاغنه نلک کوز آچو شرفینه نائل بولغان بو قوم نجیب (روسیه ده گی تورک- تانار مانی) ده بو کونده گی فوق العاده احوالنی اورتا قلاشا، اولده آیاقلر آستنده عصرلر بوی تاپتالغان عزت و ناموسن کورتاروب بورونقی عظمت و شوکتینه مثال بولو ایچون طرشا، طرناقلاشا،

ملتیر تاریخنده بیک سیرهك اوچری تورغان، بو قیمتلی ساعتلردن فائده لنه بلوب یا کیدن پارلاق تاریخ صحیفه لری آچو، مدنیت دنیا سنده اوزیگه خاص زور سیاسی حقوق قازانو و بتون عالمگه بارلق کورسه تورل نهایت درجه ده زور اشلر بولسه ده خلقمز بر ملت قابله کروب شول اشنگ صو کینه باروب چقارغه تلی ودعواسینه کوره کوچ و فعالیتن کورسه ته باشلادی. درست عمومی اعتباریله یورتلنگن بو کونگی اشلمز گه بز اوشانچلی کوز ایله قاریمز، روحلانا مز و شادلانا مز. فقط بزنگ تورکلک حیاتی موقع، عادت و محیط کبی بعض خصوصیتلر ایله تورلی، قرار بیرلنگن بر اشنی احوال و مپشت گه قاراب نلله نیچه تورلی صورت گه قویارغه حاجت بوشادر. بنا علیه روسیه ده تورکلک دنیا سی اساساً هر نه قدر اوزینه خاص یالغز بر گه تورلی، عمومی منفعت ایله میدانغه چقسده اول خصوصیت تأثیری ایله بولنه و پارجالانا باشلی. شونک نتیجه سی اولارق بر منفعتدن ۵-۶ تورلی غایه، بوزلرچه خصوصیتلر

ریوالوتسیه، مملکتنگ یوره گی اوستنده، چاریزم غه قارشو یاصالسه ده آنک بو کورنشی طشدنغه شولای بولوب حقیقتده بیک کوب یاشرن شرایطه تعاق ایتو آنک قول بایراغی کوله گه سنده ریوالوتسیه حیاتی نک ایگ اچده گی لوزنغلی آستینه یاشرنلنگن غریب مسئله لره میدانغه چقا باشلیلر. مثلاً: «تسون ظالم چار سلطنتی» شعاری ایله «یاشاسون قوشما خاق جمهوریتی» لوزنغلی قول ایله یاشل کبی بر برینه باشقه نرسه لر بولوب بولار آستینه یاشرنلنگن مکررجه مسئله لر و حیات قاعده لرنگ ده بر برینه باشقه بولولری ممکن، اولگی سینک عدمی صورتده صو کونینگ وجودی هیچ لازم نوکلدر. لکن بولار هر حالده ده انقلاب شعاری، هر ایکسی آزادلقنی تأمین ایچون کیلوب چقغان خاق طاوشیدر. قوشما خاق جمهوریتی ایکنجی تعبیر ایله ایتکانده عدم مرکزیتچیلک شعاری چار حکومتی یمرلمیچه میدانغه قوبلمی. شونک ایچون مرکزیتدن قاجولر انقلابدن صو ک طبیعی حاللر صاناولورغه، بو اشلر برکتسز مرکزیت جبرندن قوتالغان محیطده قهرلی ایلیمینت خراب بولو نتیجه لرندن بری بولورغه یاریدر.

درست، آدم جیونی ایچون مختاریت حقوقی، مقدس بر نرسه، اول شبهه سز عموم بشریت مملکی صانالا. آدم آتاک بو ترکسی بالالری آره سنده البته تیگر بولینور گه تیوش. بو وجدانی بر اش. لکن بو کونگی آوروپا سیاستی نک یاخود آوروپا نه بشریت، و جدانغه توکل بلکه «منفعت» گه نیگرله نگانگه وجدانی دائره ده اش کورولر خصوصاً حقوق مسئله لرنده سیرهك اوچری باشلادی. جهان سیاستن یالغز اوزینه گنه قاراتقان شولوق «منفعت» عدل، ترک نلک حقوقده بر تیگر وارنلری آراسنده تصویری ممکن بولماغان بو کونگی قاره فاجه لرنی ده بیر بوزینه طارتوب چقاردی.

بو کون روسیه ده حاضر گه قدر وطن نک اوگی بالالری دیب قارالغان غیر روس ملتیر، بو جمله دن مسلمانلر ده مرکزیتدن طارتونالر، کوچیلککری بو کونده اورتنده بولغان هر بر فرقه خاق حیات ایچون اوزینه خاص بر مختاریت میدانی آچارغه تلی. مسئله نک نیگرندن قاراغانده بو شیشر البته بیک و قتل هم ده حقایدر. شبهه سز، انقلاب نک غایه سی شولای حریت گه نیگرله نسه گنه

ومدنيټ كه قارشى كوساك كوتاردك. عيبنى آڭا سلتى ايدك. ايندى اكر عيب قايدە بولغانن، علم ومدنيټنگ نيندى نەرسە ايكانن آڭلاب بتورسەك مختاريت حقوقيه وارث بولورغە لياقتمز بار. اما بتون عيبنى ھنوز علم ومدنيټ كه سلتى بيروب ھنوز آڭگ صفلغينه ومقدسليگينه ايمان كيتورمسەك حتى مزارستانلرغە بيرگان ھمت قدردە ھمت وحرمتمزنى آندن آياساق بزگە نيندى مختاريتدە، نيندى آقتانوميه كيرەك ديسز؟ اول حالده بز انقراضه ييك لايقمز؟ محو بولورغە دنيادن يوغالورغە ييك اھلمز.

مېن اوشانام روسيه مسلمانلرينڭ زور قسمى بودونلكدن قوتلدیلر ايندى. لىكن شونى بلەسى ايدى: بو كونده مركزيتدن قاجوب فيديراتسيه دعوا ايتوجى توركستان شول باياغى تعصب باتاليونلرى ايله مى اوزينڭ آقتانوميه سن صاقلاماقچى؟ چالمايلى مهندسلىرى ايله مى ساتسياليزاتسيه زيملە نى عمل كه قويماقچى بولا ايكان؟...

ايكنچى تورلى ۋە تىكاندە اكر توركستانلى قارنداشلر آقتانوميا آلوغە شول ايسكى طورمش، بورونقى خانقلرن كيرى قايتارويدب معنا بيرسەر بو يت مەسكەودە بولغان عموم ملت قورولتايندە قرار بيرلگان فيديراتسيه توڭل. بو يت بر ملتنگ انقراضى. سياست ومدنيټ ميداشدن يوغالووى ھم عالم رسواسى بولوغنه در. ملتنگ حالى نعوذ بالله شول بولاچق بولسە بو كونگى عدم مركزيت شعارى ايله توركستان آقتانومياسى آرەسندە نيندى بر نسبت يورتورگە طوغرى كيلە، بو كونگە چە توركستان منافقلرى آندەغى باش بوونمزنى بتوررگە آندەغى ظالم كوچدن فائدهلەرلر قارا كوچدن ياردم كورلر ايدى. اكر شول ملت دشمانلرى حاضرەدە اوز مسلكلرينە سلوك ايدوب مختاريت گە كوز تگوب طورسەرلر بو حالده بز نيندى چارلەرغە كرشورگە تيوشمز؟.

قسقەسى عمومى قورولتايدە قبول ايتلگان فيديراتسيه نى توركستاندە عمل كه قوبو مسئلەسى ھر نەرسەدن ألك يوغاريدە كورسەتلگان نقطەلەرغە تعلق ايتە احوال شولاي بولغان تقديردە آندەغى عدم مركزيتچيلكلر فلاقلر بارسىدە يازودە واسمدە گنە كورلوب عنقا قيبلىدن مختاريت مسئلەسندە وجودى يوق نەرسەرلر دييورگە طوغرى كيلە. ئلدە آندە طوغرى بر يول ايله قارشى آلتغاندەدە، ياشنلى كېچەلردە ييلە (احتياط يوزندن) خاتونلرن فرنجى ايله طومالاب يورتكان خلق غە مختاريت اورنلاشدرولر دنيانڭ ايڭ چيتن مسئلەلرندن برى سانالورغە تيوشدر.

«بويى» ماذونلرندن:

ع. رؤف مظفر. «زويه باشى» سنتە بر - ۸.

~~~~~

كوزە تورگە محبوريټ توشەدر. بو حالدا وتكان عمومى اسييزلر مزەدەدە ييك ياخشى آڭلاشلىدى.

بز موندە اصول اداره مسئلە سن آليق. برنجى عمومى قورولتايمز دە توروك ايلرندن كيلگان يوزلرچە وكيللر بوجملەدن توركستان وكيللرى ئوپكەلەب ئوپكەلەب فيديراتسيه صوراديلر. نلە كبرى قبول ايتلدى. اسييزدنڭ بو قرارى البتە روسيه مسلمانلرينڭ عمومى منافعى نقطەسندن قاراب چغارلدى. ايندى مسلمانلرنگ موقع و عادت اغباربلە خصوصى حاللرى آيرم آيرم دقتكە آلسە شول فيديراتسيه نى ئللە نيچە صورت كه كرتوب عملگە قوبارغە محبوريټ توشە. بو حالرگە تيرەن كوز ايله قاراغاندە توركستان كېى تعصب و كاپيتاليزم اوچاغى بولغان قورقنچلى اورنلردە مركزيتكە صينو ياغن ييلە ترجيح ايتەرگە كوكل ميل قىلادر.

سياست و ساتسياليزاتسيه غە طوغرى قارى بلوچيلر توركستاندە بولغان قرايوى اسييزلردەدە اصول اداره مادە سينە كيلگكچ بىگرەك مركزيت ياغن كوچلەب ياخشوق اساسلى فكرلر سويلە گانلر ايدى و آقتانوميه نى بتون سياسى توسى ايله توركستان غە قوبو موقع وتاريخ اعتباريابه تيوشلى بولسەدە بيرلى خالقنگ معنوى كوچى و سويە فكريه سن كوتازە آلا تورغان بر نەرسەديب قارشى آلتماغانلر ايدى. طبيعي اول وقتلردە قارت و ياش يا گنە ايسكى ادارهلرنگ ظلم وجبرى آستدن چققانغە ھر برى پيتروغراد جلادلر شاينكە سينك مرحمتسز قامچيسندن زارلانا و نيندايگنە اداره بولماسون مطلقا اوز قوللرندە بولورغە تيوشلك فكريه گنە قوشلا آلايدى، شوننگ ايچون فيديراتسيه غە قارشى سويلە گان كشيلىر تاوشسز هجوملەرغە اوچراديلر. حتى مى اورنلردن سورلوجيلر بولدى.

عموماً روسيه مسلمانلرى بو جملەدن نوركستان توركلى راماقلر حكومتى دورندە علم و مدنيټ ايله ياشاماديلر. اول ميسيونيرلىق حكومتىنگ ايڭ قالن قامچيسى اورتا آسيا صرينه اورلغان ايدى. ياخشلاب ئولچە گان كشى بارمى؟ احتمال باشقەلرنگ بيش يوز يلدە كورگان كورملرن اورتا آسيا ۵۰ يلدە اوق باشندن اوتكار گاندر.

قسقەسى بز ياشادق علم و مدنيټ ايچندە توڭل، بلكە مسجد تيرەسندە، محكە مزەدە. اوقومشمز ابجد، درسلكمز كيسك باش، تاريخمزر يوسف كتاشى، مالمز عشر، سياستمز قللق، خانمز ملا ايدى. شول حالده عصرلر اوتدى. آوزن آچوب يوتارغە كيلگان ميسيونيرلىق آزداھاسينه تيمور تعصب باتاليونلر مز ايله قارشى چغار آڭا گار غالب كيلە ايدك. علم ومدنيټنى اوزلرينڭ قارا سياستلرينه قورال ايتوجى وجدانسزلر بزگە كرتمدبلر. آنى بزگە ناچار كورسە تزيلر. شوننگ ايچون بز دائما آڭگ دشمانى بولوب علم

ایدیبار. یرلری. صولری، حکومت و مملکتلری غایت گوزلد و کولکلی ایدی. بر نیجه عصرلر روسلر اوستندن حاکمیت سوروب طور دیلر. شوکت و عظمتلری بلهن بتون دنیایه تانلدیلر. لکن... فلک نه یله ندی، زمانلر کیجیدی. دولت و سعادت کونترلدی. نهایت اوزلرینگ محکوملرینه محکوم بولدیلر. یعنی روسلر حکومیتدن حاکمیه. تاتارلر حاکمیتدن محکومیه آماشندیلر.

تاتار بایراغی نوشدی. آننگ اورنینه روس بایراغی کونترلدی. آی اورنینه تهری منوب اوظوردی. روسلر حاکمیتی قولدرینه آغاندن صوگ تاتارلرنی چوقدروب، روسیه ده خرستیان مذهبن بتون محکوم ملتگره قبول ایتدررگه کرشدیلر. بیک کوب تاتارلر چوقندی چوقماغانلری اصلدی، کیسلیدی..

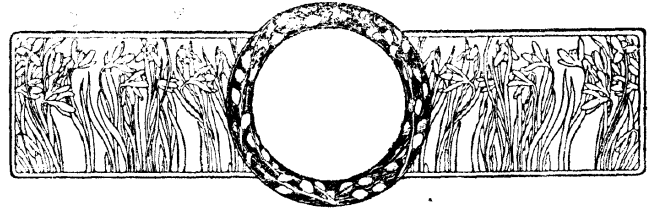
تاتار خلقینگ بردنبر تاریخی و مقدس خاطره سی بولغان سویم بیکه مناره سی باشنده غی «آی» نی آوب تاشلاب آننگ اورنینه شعاری بولغان «تهری» قولدی.. ایشته. شول کونلردن باشلاب؛ تاتارلرنگ حسیات ملیه لری بیمرلدی. روحلری توشدی، غایه خیالیه لری باشلردن اوجدی، کوزلرن کرلی بهره لر قابلائی. تاملری، ملی علامتلری بتونلی یوغالا یازدی.

ملی بایراغلری یوغالیدی! تیک، دینلرینگ اساسی بولغان قرآن ایله مناره باشلرنده غی «آی» لرغنه نه لله نیشلاب بو کونگه قدر ساقلانوب کیلیدی. دینمزگه هجوم ایتاو بله ننگه قالدردمیجه ملیتمزنی ده بتون نامرندن قورتماقچی بولدیلر. ملی علامتلر مز اورنینه، روس ملیتی نگ یلگیسی بولغان سمروغ قوش قوندرلدی. یوغالغان ملی عادت و علامتلر مز بیک کوب بولغاندر البته، تیک، مین اوزمده تاتار ملتی نگ ملیتم تمام یوغالتوب بترگان بر دورده طور اغانلغمدن یوغالغان نرسه لر مزنی آتاب نه یته المیم.

ایشته، شول کوندن یرلری تهری آستنده طورغان ملی و مقدس مناره مز، سویم بیکه مناره سی، خدانگ رحمتی ایله بو لون غایت طنطنه لری روشده قونلیدی.

مسجد مناره سنده غی «تهری» اورتده «ای» کورگاج؛ بتون تورک-تاتار ملتی ترلدی. (۱) روحلری کونترلدی. طوباصلانغان طویغولری نچکه ردی، اولده غی نه یلر، شهرده گی قارتلر طهارت یا گارتوب ایکی رکت شکرانه نمازی اوقودیلر. بتون تورک-تاتار ملتی نگ روحی شادلانیدی. بو کون تاتار و مسلمانلر اوجون زور بهره م بولدی.

(۱) سویم بیکه مناره سیننه آی قولماغان دیلر. شورا.

آی- یولدز

آی- تورک- تاتارلرینگ ملی علامتلری بولوب یوکک- ویوغاریلقه دلالت ایته.

آی یاشده طورغان یولدز، ملتی هدایتکه یونه لدره.

آی و یولدز بلهن ییزه لنگن قزل بایراغ: تورک- تاتار علمن اوز سایه سیننه آلوب ناموس و ملیتمی صاقلایوب اولنده یوغاری آشارغه و غایه غه توغری یول طوتارغه دعوت ایته.

طبیعت آبی، طبیعی نوری و ماطورلغی ایله بتون انسانیت علمن اوزینه جلب ایتوب جمالیته عاشق ایتکان کبک قزل بایراغ اوستنده تزیین ایتلنگن هلال برله یولدز بتون تورک- تاتار ملتن بر نقطه غه تارتا.

آی- یوغاریقه...

یولدز- آله...

بایراغ قانغه...

دنیاده یاشارگه لایق و مقتدر ملتلرینگ ملی بایراغلری بولا. بایراغلری، ماللرندن، جانلرندن آرتق کورلوب صاقلانا. ملی بایراغ صاقلای آماغان ملت، سیاست دنیاسنده اوزینگ بارلغ یوغالتوب مدنیت میدانندن چیتکه سورله.

بایراغ سویمه گان و آنی صاقلارغه طرشماعان ملی بایراغنگ امرینه بویون صنماعان، آننگ فرمانی آستنده جانن فدا قیلماغان ملت «ناموسسز» آتالار. بایراغ یرگه توشرگان، ملتلر اوزلری ده توبهن توشلر.

بو کبی سفالت، ملتارنگ عظالتندن، دنیانگ عالم اسباب ایکانن ایسلرندن چقاروب غفلت و جهالتده قالولردن کیله.

یوقسه، فی الجملة آدم جنسی محکوملکتی، سو یوب اختیار ایتمی. باشقهلرنگ حاکمیتی آسته اوز ذوقی و شوقی ایله یوگروب باروب کرمی. بلکه قولندن کیلنگن قدر تارتشوب، چابالانوبده قاری. فقط کوچینگ آزلغندن عاجز مابولوب یوسانه و مظلومانه روشده قان یغلاب، اجندن اوط یانغان حالده گنه یرله.

روسیه ده یاشاوجی تورک تاتارلرده اولده ملی بایراغی غه مالک

تریبه حقنده نصیحتلر

(روسچهدن ترجمه)

علم و تریبه حاصل ایتو بلهن مشغول بولغان کشیلر اوچون «الف بائی» قاعده لر:

۱) فقط کشی بولو اوچون (بوسوزنگ ایگ عالی معناسی بلهن) اوقو هم تریبه لی بولوغه میل ایت .
۲) ایگ نلک، کتاب طوغرسینده توکل بلکه طورمش طوغرسینده اویلا، بلم و تریبه حاصل ایتو طوغرسینده توکل ، طورمش اوچون، آننگ بلهن تارتشو اوچون شول بلم و تریبه بلهن قوراللانو طوغرسینده اویلا. طورمش کوره شنده شخصیت انسانیه نی یاقلاوغه میل ایتمه گان کشی، کشی توکل .

۳) کتاب اوقوغانده سوزدن بیگره ک معنا که دقت قل. اول سوزلر قایسی معناده نه یتلگانلر، آلا ریندی ایدییه بلهن به یله نگانلر ایکنانچیلگن یاخشیلاب اویلا. اول سوزلرنگ معناسن هم آنداغی ایدییه لرن آکلاغاج، نه لگی سوزلر که طورمشده موافق بولغان هم بولماغان منظره لارنی ایسکه توشور. شول ایدییه لر که موافق بولغان بولماغان واقعه لرنی خاطرلر که طرش. اول منظره لرنی ایسکه توشورون، طومانلی وغیرمعین ره وشده بولماسون بلکه شوندی آجق، حیانی هم شوندی یاقطی بولسون: گو به که آلا رسینگ آلدگن سینگ عقلمگه، بارلق حسیانگه هم اختیار که به رلوب اوتلر، گو به که سین اول منظره لر قاتنده حاضر بولوب، آلا رنی طکلیسگ، ایسنیسگ هم طوطاسگ. آلا رنی طشقی یاقدئغه حس قلمه بلکه شول منظره لر اچنده اوزک یا شا. آلا ر اچنده باشه بکنده قالما بلکه اول واقعه لر که شخصی وعمومی بخت اولچون (حقیقت وغیر حقیقت، قارانغیق، یاقطیق، یاخشیلق یامانلق صفتلرن اوزوجدانگ، مناسب ایتکانگ حالده) سالوب تقدیر ایت. بولارنی تقدیر ایتو بله ده قالما، بلکه عمل قلوغه میل ایت، یعنی: طورمشده بر نه رسه چفاروغه، آکا (طورمشقه) حقیقت، عدالت، ماطورلق، شادلق، یاقطیق هم جلیق کرتوگه طرش؛ موگا قارشى کیله طورغان نه رسلر بلهن کوره شون قورقما. انسان وجودنده ایگ عالی ماطورلق هم آننگ ایگ عالی کوچی - حیانه بر نه رسه خلق ایتو، حیاته یاقطیق، شادلق هم جلیق کرتودر. دنیا ده هیچ کمگه هیچ بر نه رسه بیرر که حالندن کیلمی طورغان کشی یوق .

سویم بیکه و اوغللرینگ روحلری، بتون تورک خانلرینگ جانلری، ملائکه، مسلمان جنلرده بو به بره مگه قوشلدیلر. تیک، ایوان غروزی بلهن آننگ مسلکده شلرینگ روحلری عدابلا نماغده ایدی.

انسان ایکی تورلی حیات بلهن باشی، مادی و معنوی حیانتک ایکیس بر که بولغانده غنه سعادتلی، عمر کیچره .
ماتمزنگ مادی حیانتن تأمین ایته چک ملی و مدنی مختاریت اعلان ایتلگاندگی شادلق نی قدر زور بولغان بولسه سویم بیکه مناره سی باشنده غنی تهری اورنینه آی قولبو مسئله سی دخی بتون تورک تاتار خلقینگ معنوی تأثیراتینی قوزغاتاچغنده شبهه یوقدر. بتون تاتار مسجدارینگ اوزه گی بولغان سویم بیکه مناره سندن قچقرلغان «آی یولدزلی قزل بایراغ» آذانی دورت یوز یلدن بیرلی ایزلوب یوقلاغان تاتار ماتن اویغاتدی. آنلر اویغاندی. سویم بیکه مناره سی توبنده، ملی و مدنی مختاریت لوزغی بلهن کوتهرلگن آی یولدزلی قزل بایراغمز بزنی:
یوغاریغه بیوکک که، توغریلقه چاقراچاق.

یاشاسون بایراغمز!

یاشاسون مختاریتمز!

نوشیروان یاوشف . «تاشکند» .

شعر:

اوزیمه

نه ی کییه من، همان صارغیامن
صزوب، صلوعوب. کیوب بته من.
کونی تونی. تورلی اویلار بلهن
آجی حسرت زهرن یوتاهن.

آور حسرتلرینگ زهرلهری
اوزوب نه رته در بوره کی،
بوره ک باورلارم صزلانغانغا
توزه آلمی اونوتام تله کی

بو دنیا دا، آدم تورا آلمی
تله ک امیدلرهدن یالانغاج
مین ده شولار کبک آدم من بیت
نیچک به شیم امیدم یوغالغاج .

حقی.

(۷) هر نهرسه ننگ اهلینه قارا. هر برسیننگ اوزینک سببی بار ایکانلنگنه هم شول سیلر سلسله سن آکلاوگ درجه سی بلن سینگ آک و علمگ اوچله نه ایکانچیلنگ اونومه. مه گهر اول سیلر درست تیکشرو، او بره نوهم عدالتی تقدیر ایتو آستینه آنورغه تیوش. (۸) اوزگه کوچ جی، - فکر کوچن، اختیار کوچن بلم هم انسانلارنی سو بو کوچن طویلا. نه بونه نهرسه لرنی فقط جیوب صاقلاو اوچونگنه جیبارغه تیوش توگل بلکه آلارنی اظهار قلو اوچون طویلا رغه کیرهك. اوزگنی باشقه لارغه کورسه ت، البته کورسه ت. «ئلك کوچارنی طویلیم، آندن صوگ اوزمنی کورسه تورمن» دیب اوبلاما. بلکه کوچلرنی طویلاوگ بلن آلارنی باشقه لارغه کورسه تووگ برتیکر بارسون.

(۹) حیاتقه خریص بول. نهرسه بل - ، ممکن قدرلی مکمل حیاتی، کوب تورلی حیاتی، تیرن، عالی و ماطور حیاتی نهرسه بل هم حیاتی مذکورچه قیل یعنی: حیاتی نه تیلنگنچه تورلی یاقغه کیگیت. حیاتی برگنه یاقلی بولوب قالعاسون - شول چاقده غنه سین یاشا گانلنگننی حس قورسك شول وقتده غنه سین اوزگننگ «مین» گه بیکه نهرسه سسگ، بلکه آکا باشقه لرننگ منقعلرنده قوشارسك. یعنی: جماعت، بشریت قایغیلارینه ده قاتناشورسك. حیاتدن مقصود اوزگننگ هم باشقه لارنگ طورمش عمومی بخت طرفینه کیگه بتودر، آنک معناسی ده شول کیگابونی سیز نوده در. حیاتسنگ معناسی. حیاتقه حدلی توگل بلکه حیات وقتده هم آنک آخرنده بلنه. مونی خاطرگدن چغارما.

(۱۰) انسانغه (یعنی شول یاخشی خصلتکه که اول هر برکشیده بار) أمثال. هم کیله چه کده بوتون بیر یوزنده - حتی که آنک اینک قاراننی بوچماقلارنده ده) حقلق، عدالت، حریت هم بخت پادشاهلق سوره چه که ایکانلنگنه اشان. اول شوندی پادشاهلقدر، که انسانلار آنی بارلقغه چغاروغه بورچیلار هم آلار آنی «برگوده کوچ» دیگان قاعده بوینچه عمل قلمه لارغه میدانغه چغاراجاقلار.

(۱۱) هیچ بر ملیتنی، ایرلك، خاتونلقنی، بهشلك، قارتلقنی، یارلیق، بایلقنی، عقل هم تالاستی آیرمیچه، انساننگ شخصی اوز الدینه حرمتلی بر نهرسه دیب قارا. آلار هر قایوسی دنیاده بهشهره که حق قازانلار دیکنه توگل بلکه قایوسی بختکه ایرشوده تیگر حقه مالکدر دیب. قسقه سی: انسانلارغه نه لگی پادشاهلقغه ایرشوده قورال دیکنه قارارغه یارمی بلکه آلارغه نه ق مقصود دیب قارارغه تیوش.

(۱۲) کشیلرگه اوچراغانده سیننی آلاردن آیرا طورغان نقطه نی توگل بلکه سیننی آلار بلن برکدره طورغان نقطه نی قارا. اوز روحك هم باشقه لارنگ روحنده اورتاق بولغان بر تورلی شادلقنی اوبالمو بلن اوزگننگ هم باشقه لارنگ حیاتن ماطورلا.

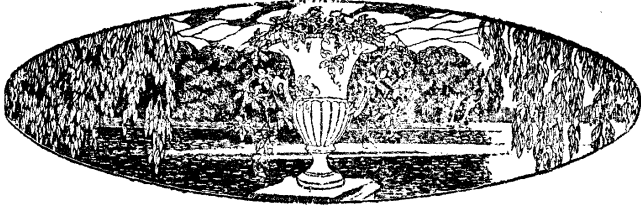
کشی باشقه بره وگه بر اوچله وده بولماسه، باشقه بر اوچله وده، بر دائره وده بولماسه، ایکنچی برداژده، بر اورنده بولماسه. ایکنچی بر اورنده، بره وگه بولماسه، کیره کسنوچی ایکنچی بره وگه، بر وقتده بولماسه ایکنچی بروقتده، البته، بر نهرسه بیره آلار. کتاب شویله طورسون، بلکه انسانلار طورمشنی اوزی «حیاتده بر نهرسه خلق ایتو» بلنگنه تقدیر ایتله ده. طورمشده بر نهرسه چغارواوچون کتابدن اوزگه یاردم ازله. ازله هم بر نهرسه چغار. کوبمی حالنگدن کیسه شول حدلی، قایده غنه بولسه ده بر نهرسه چغار. اوز کوچگدن کوبمی قایده لانا آلسا شول حدلی خلق ایت. سینک بارلق کوچگ اشکه قویلغانمی، یوقمی؟ منه سین شول طوغریده اوبلا؛ نه کوبمی اشله گانگک طوغریسنده اوبلاما.

(۴) کتاب بیرگان نهرسه لرنی خاطرله گان هم شول طوغریده فکر یورتکان چاقده غنه «بر نهرسه حاصل ایتدم» دیب اوبلارغه یارمی (آسی اوزینه باشقه براش)، بلکه نه لگی نهرسه لرنی سیگا عادت بولوب نه ورسه لرن، شول وقتده غنی نه لگیچه اوبلارغه یاری سین کتابدن آغان نهرسه که عادتله نونی اوزگا مسئله ایتوب قوی؛ کیرهك اول براشنی او یغه کیترو بولسون، کیرهك اول آک، امل، آلارنی ترتیکه قویو بولسون، کیرهك اول تورلی حس، خلق ایتو، طورمشقه قاراش (مسلط) بولسون.

یاک یا قلیقلار. یا گه میللر هم یا گه شادلقلارنی اوز عادتلرک آراسینه کرتگره طرش، آلارغه عادتله ن. ایکنچی تورلی نه تیکانده آلارنی عقلنگنه توگل بلکه قانگا آراشدر. بلم و آگنی هم طورمشقه اشکی صورتده بولغان مناسبتی حاصل ایتو بلنگنه اش بتمی، آلارغه هم عادتله نورگه ده کیرهك.

کتابنی توگل بلکه کشینی، عدالت هم حقلقنی سوی. مونگ اوچون هر بر ناموسای کتاب طوغری خدمتیجی بولورغه تیوش. (۵) بلم، آک، نشه لرنی جیوبله نگنه قالما، آلارنی هم باشقه لارغه تارات. سیندن کیرهك بولچی، کیرهك آکلاوچی بره وگنه بولسه ده نه لگی نهرسه لرنی تارات. بلم اوچون باشقه لار سینگ یانگا کیلگنن کوتمه آنی تارات. بلمنی آلارغه قایده غنه بولسه ده، نیچک حالنگدن کیسه شول رهوشلی بیر - علمنی باشقه لارغه نیچک تارانورغه کیرهك ایکانلنگه تجربه کورسه تور. کشیلر آراسنده کتابلار تارات اول طوغریده معلوماتلار بیر.

(۶) ایدییه ونظریه لرن واقعلر بلن تیکشور. اوز تلهك ومیللرگنی باشقه لارنگ تلهك ومیللری بلن چاغشدروب قارا. هر براخلاصلی فکرن احترام ایت - گهرچه اول فکر سینگ فکرگه خلاف بولسه ده احترام ایت - اش مونده فقط فکرده توگل بلکه فکر ایسه سی بولغان کشیده.

ياشلك زمانى

اورامغه چغوب اوينارلق بولغاندن تارتوب، «آتا» اسمن آلفانغه قدر بولغان زمانى ياشلك زمانى وباللاق دورى ديورگه ممكن. بودور «عمر» يلينگ بهارى، بهارگليتك چه چكه آتقان برزمانيدر.

چه چكه؛ اوزينگ ماطورلغى، خوش ايسى ايله كوكلارنى راخته ندرگان كبك، زوالى، وقتسز ضياعى ايله قورقتوبده قويا. چونكه، ييرى، صووى، هوا و طبيعتى كيلشكن. تريبهسى بيرنه يتكرلگان تقديرده گنه اول چه چككدن تهملى ييمشلىر اميد ايتهرگه يارى.

بالارنگ ياشلك وباللاق دورلى ده نهق شونگ شيكليدر: ياشلك چه چكسى اوزينه كيره كلى بولغان آرق و تريبه كه نائل بولسه؛ حيات و سعادت ييمشى طولوب-پشوب آلدينه نوشه چهك. بالهكس، تريبه دن محروم قالسه، تهملى اميدلرنگ آچى حسرتلر كه نه وورلووى ده طبيعيدر.

بالانى ديناغه طوغدرو، طوفراق اجينه گل اورلغى اوپرتوب قويودن ده آسانراق براشدر. اما شول بالانگ طوغلووينه سبب بولغان ذاتلرنگ (آتا، آنانگ) اوستينه بولكله نگان وظيفه لر، تاغلىر كچى آغر ويوكدر.

شول وظيفه نى (بالا تريبه سن) بيرنه يتكره آلمانگ كشيرلر آتا بولورغه لايى توگدرلر. بلهكه آتلىر «آيغر» درلر.

ياشلك زمانى: حيات و سعادت باقچيسينه اوتهر اوچون، معيشت درياسى اوستينه نقلى كوپر صالا تورغان بر زماندر. شول فرصتى قولدن قاچرغان ذاتلر استقبالده محنت و مشقت درياسينه باتوب خواروزار عمر اوتكه رلر. ياشلك زمانى بوشقه اوزدرغان حيات اوچون كيره كلى اسبابلرنى قولغه آلا آلمانگ غافلر، بالتاسز اورمانغه بارغان اوطنچى كبك حيات و معيشت اورمانده ابدراب قلاجقدر. بالانى ديناغه طوغدرغاندن صولك آنى شول دنيا ده طورورغه لايى ايتوب تريبه قىلو كيره لك. آتا - آنا بولورغه اويلاغان ذاتلر اول بالا تريبه قىلونگ يوللرن اوگره نوركه وشوندن صولكته اشكه كر شرگه تيوش. يوقسه «بالا» اورنينه «بالا» كه طوغدررسك. ياشلك دورن تريبه سز اوزدرغان بالار؛ قراو نيگن چه چكه كه اوخشاش، يه مسز و ته مسز حيات كچررلر.

(١٣) «اوزكده ياشا. باشقه لارغه يه شهركه ده ايرك بير» قاعدهسى بونجه غنه بارورغه تيوش توكل، يوق. ئوزك ياشا، باشقه لارغه يه شهركه ياردم ايت.

(١٤) هر بيرده هر قاچقان اوز خطكنى آلوب بار، بو طوغرىده مانعدن قورقما. مه كهر آندى مانعدن ممكن قدرلى چيتمكه قاچ. باشقه لارنگ باچار اوصال حسلرن اوياطما.

(١٥) اوزك و اوز اشكه اشانغانگ حالده جسارتلى بول. «كهمده كم ممكن بولماغان نهرسه لر كه ايمان ايتسه اول كشى ممكن بولماغان اشلرنى اشله رگه قابليت ايه سيدر.» (هينى).

مانع بلن قارشى بهرلشكان چاقده فقط اوز كوچكنى حس قلوغه دقتكنى جلب ايت، مونى اونومه. شول بول بله گنه كوچنى حس قلو، بلو هم تقدير ايتو ممكن.

(١٦) ايگ قيه ن كيفيت حال اچنده ده مكدر بولما هم اويوما. چونكه بو اش حياتكنى جيگه يتمه س. بالهكس اول سيني ضعيفه ندرر. (١٧) ازله هم آتلق. اش كشيگنه بولما بلهكه درد و آرزو

كشيسى ده بول. عالى بخت مقصودقه ايرشوده توكل بلهكه ازله نو هم آتلفوده حياتى فقط ازله نوده، آتلفوده هم كوره نوده گنه حس قاورغه هم آنى كيگه يتورگه ممكن. «روحده ميل - آرزو صاقلاو - يه شه مك ديمه كدر».

(١٣) اوزكدن هيچ بر وقتده راضى بولما. سين اوزرو حكهده كويمگنه نهرسه كه مالك بولساكده، نهلى دنيا ده قالفانى جيگسز كوب.

(١٩) ياشا، يان، بو، مه كهر، يانو اوچون بولماسون بلهكه باقارطو اوچون بولسون. سين نيحدىلى يوغارى بولساكده سيندن يوغارىلار تابلور، نيحدىلى توبه ن بولسه كده سيندن توبه نلر تابلور. يعنى: سين آلا رغه خدمت ايتهرلك كشيرلر ده هم سيگه خدمت ايتهرلك كشيرلر ده تابلور.

يوغارى كوتهرلرلگانگ حالده باشقه لرنى ده يوغارى كوتهر.

ترجمه ايتوچى ه س.

«آلتی شهر» ده حریت و جمهوریت زمانی، نی اشله سه لرده
ایرکلی بار. تیک؛ ابتدائی مکتبلر آجوب بالارینی اصول جدیده
بله ن اوقتو، زمانغه موافق تربیه قیلو حقوقدن غنه محرومدلر !..
نوشیران یاوشف «کاشغر».

مطبوع اثرلر

نظم قرآنه عاثره. قرآن اکریم نك تاريخی و بازلو روشی،
آيتلر نك صاندری و آنلرنی تعیین ده آجیق قاعده لر، وقف هم ابتداء
اورنلری. وقف علامتلری، قرأت فنی ویدی قرأت نك نیدن عبارت
بولولری یان ایتولگان ۳۷ بیتدن عبارت برساله. مرتبی: صبغت الله
احمد بولوب حاجی محدیوسف افندی دبیر دیف اعانتی برله
طبع ایتولگان. حقی ۴۰ تین.

تیکناه کولی. علی عباس مذهب افندی نك بابای میرزا، ملا
نصرالدین، زنبور، مزه لی، کل نیت مجموعهلر نده نشر ایتدرگان
شعرلری حیولغان ۱۰۰ بیتلی بر اشعار دیوانیدر. قیمتی ۱ صوم ۲۵ تین.

یاکا کلسناه. محدواقف جلالی افندی نك شعرلر مجموعهلر سی.
۵۱ بیتده بولغان بو اثر نك حقی ۶۰ تین.

ایرک انوائی. حریت شعرلری مجموعهلر سی بولوب صاحبی
ابرار سعیدی و ناشری قازانده حسینف ورتههلر سی. حقی ۵۰ تین.

قازاق علماسینک لاجرسی. محکمه شرعیه طرفندن
قازاق اسپز دینه تقدیم ایتولگان لاجسه. ناشری: قازاق اماملرندن
عبدالرحمن افندی مرتضی اوغلی. جمله سى ۱۶ بیت بولوب حقی
معلوم توکل.

اوسیر بریتلی صوبر ایه نرسره «بتون روسیه مسلمان
استودیت و قور سیستکه لر نك مرکز کامیتیتی» کتبخانه سینک
برنجی کتابی بولوب مرتبی: م. تومینوف و ناشری ده مسلمان
استودیت و قور سیستکه لری مرکزی کامیتیتی. حقی ۳۰ تین.
اوشبو کتاب و رساله لو هر بر کتاب کیپتلر نده صانولسه کیره نك.

متنوعه

خلفله کیملر که ایبره لر؟ بیل بووب یورونک خاتونلر
ایچون ضررلی نرسه و سلامتسز لک که سبب ایکانلگینی دو قورلر
اعلان ایتکانلر ندن صوگ محرر لر بو طوغور وده بیک کوب یازدیلر
و خطیلر بیک کوب ویله دیلر. شوشدن منع ایتوا ایچون حسابسز
کوب جمعیتلر توزولدی بو جمعیتلر کوب طرشیدلر. لکن بو
اشلر نك هیچ بر فائده سى خیقما دی، خاتون قزلر بیل بووب

تربیه نك یوللری، نوعلری کوب بولسه ده باشلیچه سی
شوشیلر در:

- ۱) بالانک ته ن تربیه قیلو
  - ۲) عقلم و فکرن تربیه قیلو.
  - ۳) اش و عام اوگره تو.
  - ۴) خلقن تربیه قیلوب، کوکینه دینی و ملی حسلر بیرله شدرو.
- وشولرغه اوخشاش نرسه لدر.
- بالا تربیه سینه رعایت ایتوب موفقیت قازانو اوچون شول
موضوعه یازلغان اثرلر، قاعده لر بله ن عمل قیلو کیره نك.

مین برکون کاشغر اوراملرن گیزمکده ایدم. شونده یاش
بالار تورکیمینه اوچرادم. اوینلر، بولر نك بو اوینلری مینم دقتمنی
جلب ایتدی. بر آز توقالوب اوینلرن تماشا قیلدم:
اورانک برچیتنه لایدن مزار یاصاب قویغانلر. مزار اوستینه
کاغد و چوپره کردن طولر تککه نلر. مزارنی زیارت ایتکان بولالر.
قرآن اوقوب دعا لر قیلالر. بو مزار نك آتینی «پخته مزار»
قویغانلر.

بالار نك احوال روحیلر ندن آکلاشلدغینه کوره بو اوین
آنلر اوچون بیک کوکلی ایدى.
آلتی شهرده بوندی اویننی بوندن اول کورمه گان ایدم.
شونلقدن بو حقه ده معلومات آورغه او یلاب یانمده غی بر کشیدن
سؤال ایتدم: «بو اوین بالدر یوق ایدى، مینم ده برنجی مرتبه
کوروم. مونی بالار یا گدن او یلاب چفارغانلر» دیدى.
بو اوین نك باشلان تاریخى، مینی اوینلر حقه ده بر آز
اویلا نورغه مجبور ایتدی:

اوینلر نك مختصر لری کورسنجه یاش بالاردن عبارت بولوب،
بولر نك کشف و اختراع لرینه یول آجوب بیروچی عاملده محیطدر.
چونکه بالا، اوز محیطینی دورا وچی بر میمون کییدر.
«بالا آتار نك نسخه سیدر» دیلر. یوبیک درست سوز. «اویاننده نی
بولسه اوچقانی ده شول بونور» ذاتا، قازقا کوکه نیدن بلبل
چقمی.

ایندی، «مزار» اویننک ایجادینه سبب ایسه، شبهه سز
آتار نك مزار پرستلک لریدر.

بو اویننک نیز بر زمانده شهرت قازانوب کیتوی ده یاقن
احتمال دندر. چونکه، خرافت سو یوچی آتار بو اوینغه دینی و روحانی
جهتدن زور بر اختراع ایتوب قارایاچتلر و بو اویننک ترقی و روحینه
یاردم ایته چکلر.

«اورنبورغ» شهرینه اوز یومشلی برله کیلوچی باشقردلر و میشارلر ایچون فاتیرلر بولماو سببلی آنلر تورلی اورنلرغه توشه رگه و آقچه توله ب کیتهرگه مجبور بولالار. بعضلی بلش تانوشلر نده، پاستیالی دؤورلرده یوریلر. شوشی ضرورتی، یبارر ایچون مین باشقردلر هم (میشارلر) گه خاص عمومی بر یورت یا که کروان سارای حاضرله ونی (صالونی) موافق کورهم و نیز کوندن حاجت بولاجق بابلقنی حاضرله رگه کرشمه. هر بر باشقرد و میشارنی، شول بندان توله وسز فائده نه نورلک ایته چکمن. شونده باشقه بنالرده صالدر اچقمن. شول عمارتلر آراسینه (مسلمان) عسکرلر ایچون باش مسجدده بنا ایتونی ضرور تابام. اورنبورغ غه کیلوچی مسلمانلر شول مسجدده اوز دینلرنجه عبادت قیلورلر ایدی. دولتی باشقردلر و میشارلر مسجد صالو اوچون میگا اعانت قیلسونلر ایدی. بو طوغروده البته جبر یوق. نی قدر بیرسهرده اوز اختیارلری برله یررلر. اعانت جیو ایچون مینم طرفمدن ملا عبدالله دولتشین گه اشاراوی (مهرلی) دفتر بیرلدر: دولتشین گه باشقردلر میشارلر آراسنده یوروب اعانت جیوغه یورام. اعانت پروچیلر، اعانتلرینی اوز قوللری برله شول دفتر گه یازلر. تکرار تا کیدلهب ایتهم: بواعانت اختیارلی بر اش، کوچله و جبر هیچ یوق. استارشینه لر، ناچالنیکلر بو طوغروده کوچلهب امرلر یورنماسونلر.

II

ایکنجی بر کاغده ۱۷۳۶ نجی یل ۱۵ نجی سینتا برده ۳۸۳۳ نجی نومیرده وایاتنی غوییرناطور گنیرال آدیوتات پیرووشکی طرفندن قازانده اوچینی اوقرورغ پاپوچیتلی، وسین بوشکین گه یازلغان. مونگ مضمونی بو:

اوز کزنگ رضا لقرنی بلدرو کزگه کوره اوشبو کاغده برله. اورنبورغده عسکری باشقردلرغه کانسله ریه ایچون یورت صالو حقنده پروگرامنی یبارهم سز، فزان اونیورسیتی حضورنده غی اریختکوردن صنعت نفیسه جهتلرینی اعتبارغه آلوب توزه تسه کز و تصدیق قیلورلر روشده کفالتلی امله تسه کز ایدی. خدمتگر ایچون تیوشلی حق یرلور.

پروگرام اوشبو

بلانده کورساتلگان اورن غه باشقرد عسکرلرنگ کانسله ریه سی ایچون یورتلر همده مناره لی مسجد صالو لازم کورله. عمارتلر همه سی تاشدن سالتورغه تیوش. اورنبورغ غه کیلگان باشقرد جیناوتیکلری هم توبان درجه ده گی باشقرد عسکرلر شول بنالردن فائده نه نورلر. عمارتلرنگ ممکن قدر آریا طرز معمارسپنده بولووی

یورونی تاشلامادیلر. بر وقت مشهور یوچی قزلردن بری خلق حضورینه بیل بومی بلکه کیگ کولمه ک برله چقوب یوگان ایدی، شوندن صولک خاتونلر بو عادتنی تاشای باشلادیلر و «یا گاموده» دیب کیگ کولمه ک کیه رگه کرشدیلر.

♦♦

آروریا و آمریقادا یوچی قزلرنک نابوسلمری ؟
آروریا و آمریقادا عموم خانه لرده یوچی خاتون قرلر بر آتته ایچون ۲۵۰ دن ۷۵۰ آلتون غه قدر اجره آلار. پاؤلونا دیگان یوچی قز آمریقادا هر آتته یو ایچون ۷۵۰ آلتون. سیسیلافتس هر آتته ایچون ۲۵۰ آلتون. من فستامی هر آتته ایچون ۳۵۰ آلتون آادر. (ابوالفرج الاصبهانی «اغانی» نی تصنیف ایتوب جوماردلقی برله مشهور بولغان وزیر سیف الدوله ابن حمدان غه کیتورگاتدن صولک وزیر، موگلا مگ دینار هدیه بیرگان ایدی. بو مگ دینار حاضرگی حساب غه کوره ۶۰۰ آلتون بولادر. ابو الفرج ایسه بو کتاشنی ایلمی یل مدتده تألیف ایتکان ایدی دیلر. موندن عبرت آلکر!...)

اورنبورغ شهرنده کروان سارای

«اورنبورغ» شهرنده «کروان سارای» اسمنده بنالر بار. شولر آراسنده بیک کوللی بر مسجد اوطوروب طورادر.

کروب نماز اوقورغه اورن بولسه بر گه ییته. اول مسجدنگ قایچان و کیملر طرفندن. یندی کشیلرنگ اعانتلری برله صالغانلقنی بزکوب تیکشرمیمز. شونگ ایچون بزکروان سارای حقنده کوب نرسه بلمیدر ایدک. شوشی کونلرده، قولمه بر کاغده توشدی، شونی اوقوب کروان سارای حقنده کوب نرسه بلدم.

اوشبو کاغده، اورنبورغ شهرنده گی کروان سارای همده شونده غی مسجدنی بنا قیلو حقنده ۱۸۳۶ نجی یل ۲۰ نجی آپریلده ۱۶۵۸ نومیرده، شول وقته «اورنبورغ» ده وایاتنی غوییرناطور پیرووشکی طرفندن تارالغان سیرکولرنگ نسخه سی (کوپیه سی) ایدی.

کاغددن کورلگان گه بناء وایاتنی غوییرناطور پیرووشکی باشقرد و میشار کاتونلرینه دولتی باشقردلردن و میشارلردن اختیارلری برله اعانت جیوغه قوشوب اوشبو روشده یازادر:

(انگلچانسكى پربولق غە) قاراغان بولو تيوشلى.

بو اورنده سويله نگان عمارتلر، بنالر، كورسه تىلگان ۵۶ صاژين بوى غە. ۱۲ صاژين كيلىگىندە بولغان اورن غە صيارلق بولماسە اول وقتدە بوى غە ۱۰ صاژين آرتددرغە ممكن. مگرده بو وقتدە كورشى اورننى آقچە برله صاتوب آلو لازم كيله در. شول سببى آقچە برله صاتوب آلوغە مجبورلك بولماسون (بار عمارت دە، شول كورساتلگان اورن غە صيوب بىسون ايدى)

III

اوجونچى ۱۸۳۶نجى يل ۲۷نجى اوكتابرده ۳۲۴۸ نومبرده قازانده اوجپنوى اوقروغ پابوجيتلى موسين پوشكين طرفدن گنيرال پرووسكى گە يازلغان. مضمونى اوشبو:

اورنورغە صالناجق باشقرد عسكركر گە مخصوص عسكرى كانسەلەريە يورتلىرى ايجون آرخيتكتور ياساغان پرويكتە سيني مفصل اعلانلىرى برله برلكدە سز حرمتلورلك قارامقىنە ييارام. يارارلق تابسه كر اسميته سيني هم ياصارغە بيوررم.

مضمونلرئىنى ترجمه ايتدم:

محمد كمال مظفروف.

شورا: (۱) اوشبو كروان ساراي بنالرى صالغان وقتدە

اورنورغ غوييرناسى، بو كوئنگى اورنورغ، اوقا، پيرمه، غوييرنالرى هم دە سامار غوييرناسندن بوگولمه، بوغروصلان، بوزلوق، سامار، نيقولايفسكى، ناوى اوزين اوبازلردن عبارت ايدى.

(۱) شوشى اورنلر ده غى تپتارلرنگ، «تپتار» ديگان اسملرى

بىرلوق «باشقرد»، «ياگا باشقرد» ديب اتالغانلر ايدى.

(۲) باشقردلرنگ و شونلر جمله سندن بولغان تپتارلرنگ

اوزلرئىنە مخصوص عسكركر بولقلرى، كاتونلرى بولغان كيك ميشارلرنگ دە كاتونلرى بولادر ايدى. كروان ساراي صالئوده كوبرهك باشقرد اسمينگ ذكر ايتلئوده سبب بارى آنلرنگ آيرم عسكركرى بولو هم دە شونلر ايجون كانسەلەريە توزو لازم كيلون گنە در. اوشبوگا كوره بو كوئنگى كروان ساراي باشقردلر، تپتارلر ميشارلر الحاصل يوقايدە ذكر ايتولگان غوييرنالر، اوبازلردە بولغان مسلمانلرنگ مشترك ماللريد.

(۳) بنا صالو ايجون اعانت جيو حقتدە يازلغان كاغددە بونالر

عموما «اورنورغ» شەرينە كيلوچيلر هم دە هر بر باشقرد و ميشار فائده لور ايجون «كروان ساراي» ايتلو سويله نسه دە يراوغرمدن بو نرسە كورلمى. اول سوزلر بارى آقچە چيارغە سبب كورساتلوب گنە يازلغان بولورغە اوخشى. مسلمانلرنگ صاف كوئنگى ايكانلكرئىنى بلوب آغان ايسكى حكومت، مسلمانلرغە

مطلوب. بنالر ايجون ضرور بولغان اسبابلردن اورنورغە تابولاچقلىرى: كيريچ، ايزوبستقه لى تاش، گارنيزلرغە ياراولى صاقول. مونلردن باشقە اسبابلر دە بار. صالنورغە تيوشلى كورلگان بنالر شوشيلر:

(۱) عسكرى كانسەلەريە ايجون دورت زور بولمه، قومنتلرى برله برلكدە پريسونستوا ايجون. دخى بر ايكى بولمه ارخيو ايجون. هم دورت جيناونيك ايجون قوارتير. عسكرى كانسەلەريە سينگ اوپراؤلابوش جيسى اشتاب آقتسار قوارتيرى شونگ ايجندە بولوب عائله لى كشى ايجون لازم بولغان قوخته، كانوشنى، قاربازى، ليتنيك هم باشقە لردە ضرور بولور.

(۲) كرديكاروى. بر آقتسار هم بگره ي توبان درجده كيلر ايجون. شونده آريستوات ايتولگان جيناونيكلرئى قوبار ايجون دە بر اورن لازم.

(۳) پاككاوز. صوقته نرسەلر، موندير باشقە نرسەلر صاقلاو ايجون. باشقرد عسكركر گە كيره كلى بولغان موندير اسبابلرى صاتلور ايجون بر كيتتە ضرور. پاككاوز برله كيتت اسؤودلى بولو تيوشلى. بو بولمەنى عسكرى كانسەلەريە نگ توبانگى قاتندن دە آيردغە ممكن.

(۴) مسجد. مونگ زورلنى. ائگ كيم بولغاندە يوز كشى عبادت قياغاندە صيارلق بولورغە تيوشلى. بناسى آبروم هم ياقى، محمديلرنگ دينلرى لازم كورگان روشدە بولو كيرهك. مسجددە يا كه مسجدنگ يانده ملا اوجون فاتير بولور.

(۵) قازارماغە كيلگان باشقرد جيناونيكلرى هم توبان درجده عسكركر ايجون اورن بولو كيرهك. جيناونيكلر ايجون يكرمى كشميك آبروم بولمەلر هم بولمه ايكى يا كه كوبرهك آدم صيارلق بولسون اما توبان درجەلر ايجون ۷۰ يا كه ۱۰۰ كشى صيارلق بر يا كه ايكى بولمه بولور. قازارما ايجون عمومى قوخته دە بولو كيرهك.

(۶) آنلر ايجون كانوشنى. كشيئلرنگ صانلرئىنە متاسبه رەك ياصلور لكن آبروم بولمىر بولماسون. آنلرئى تروب باغلاد ايجون تيمور ارغائلر (قولسەلر) هم پچاز قوبارلق اورنلر بولو لازم.

(۷) بازارنى اسبابلرئى قوبوب طورر ايجون لاپاس دە بولور.

(۸) نيمورجيلك، استالەرنى، اسليسارنى، مالەرنى، شواننى كبك هنرلر ايجون ۸ كشميك اورن كيرهك. مونلردن باشقە ۱۲ خادم ايجون هم دە بارى ۵۲ كشى دائمى طوررلق قوخته سى دە بولسون. هنر اهللرئىنگ هر بر صنفلى اوزلرئىنگ اسبابلرئى صاقلارلق اورنلرى بولو كيرهك. فاصاد و تون عمارتلر اورماغە

اوجرديتلى صابرايهده بويوك مسئلهلار قارالغانده بلعي و سوزى برله خلقمزنك تله كلرن آكلاتوراق آكلي و بلعاي و كيلارمز بولسهغنه ، هم آلارنك صاني باشقارلاردانده اهميت بيردرلك كوب بولسهغنه بزنگ تله كلربز و تله كلربزنگ زورسى و ايگ اهميتلىسى بولغان ملي مختاريتميز ميدانغه چغاقاق . ملتنگ تله كلرى ملت تله گه نچه ميدانغه كيلسون ديسهك ، بزوتون كوچ قوتميز ايله اوجرديتلى صابرايهغه ممكن قدر كوب و كيل بيبهررگه هم آلارنك آكلي و بلعاي بولولارينه اعتبار ايتهرگه تيشليمز .

وكيلارمز اوجرديتلى صابرايهده كوب بولسون اوجون ، صايلاوغه قاتشرغه خقى بولغان هر بر مسلمان اير و خاتونينك صايلاوغه قاتشووي هم مسلمان اسپسكه لرينه تاوش بيروي كيرهك . بزدن اوجرديتلى صابرايه گه اوتكهن و كيلارنك صاني ، بيرلهن تاوشلارنك كوبلگينه قاراب بولاچاق .

شولارنى اعتبارغه آلوب مختاريت هيئتى و ملي اداره (دينيه، معارف و ماليه نظارتلى) ، بوتون مختاريت دائره سينه كرگهن مسلمانلارغه مراجعت ايتهر هم اوجرديتلى صابرايه گه صايلاولارغه قاتشو و مسلمان اسپسكه لرينه تاوش بيرو ، يكرمى به شينه يتكهن هر بر مسلمان و مسلمه نك ، ملي و دينى بورچى ايكهن ايسارينه توشوره .

مسلمانلار ، مسلمه لار ! قارتلار كر و به شله ر كر ! اير و قسز خاتونلار كر هر قابو كر اوجرديتلى صابرايه صايلاولارينه بار كر . همه كر مسلمان اسپسكه لرينه تاوش بير كر !

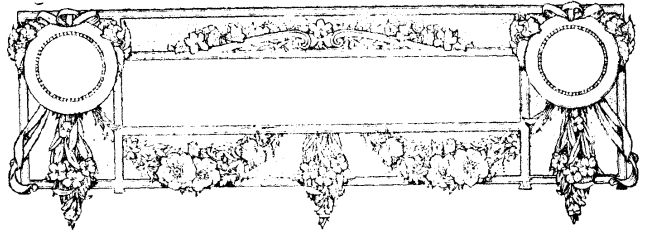
اوجرديتلى صابرايه گه صايلاو تيجه لرى اوجون برتاوشنك چيكسز زور اهميتى بولورغه ممكن ايكه نلگن اونوتما كر .

دينيه نظارتينك رئيسى مفتى عالم جان بن محمد جازالبارودى .
معارف نظارتى اعضاسى عبدالله شناسى .
ماليه نظارتينك اعضاسى شيخ الله آلكين .
مختاريت هيئتنيك معاون رئيسى بنيامين اخموف .
سر كاتب عالم جان شرف .

محررى : رضاء الدين بن فخرالدين .
ناشرى : «محمد شاكرو محمد ذاكرا راميفلر» .

شوشندى جيله لرنى كوزلرينه قاراب بوروته واوزينك ناموس سزلفينى يكتلك و بولغانلق حساب ايتهر ايدى . حقيقت حالده بو اش ، ايسكى حكومت كه آروپا حكومتلر ندن سرايت اينكان بر بوزوق كوچرگيچ و عادتدر .

مونه بو كونده بتون آروپا «عدالت قائم قيلو هم ده واق ملتلرنى قوتولدرو ايجون صوغوشامز» ديب اعلان اينكانلرى حالده بو اشنى بارى توركيا حقدده غنه يورتوب اوز قول استلر نده بولغان هندستانى ، فاس و مرا كتنى ، مصرنى آزاد قيلونى بتونلاي خاطرلرينده كيتورميار و بواشنى اوزلرى سياست كه اوستالق برله تعبير قيله لار .

مختاريت هيئتى و ملي اداره دن مختاريت دائره سينه كرگان بوتون مسلمانلارغه خطاب .

ياقنده بوتون روسيه ده كى همه ملتارنك ، همه صنفلارنك كيله چكده كى اوجون ايگ اهميتلى ، ايگ بويوك مؤسسه بولغان اوجرديتلى صابرايه گه صايلاولار بولاچاق . ملي مختاريتميزنگ اساسلرينى اوزمز اوجون تعيين ايتوچى ملي مؤسسه مز ، ياقنده جيلاچاق ملت مجلسمز بولسه ، بو اساسلرنى روسيه ده كى همه ملتار طرفندن ده تصديق ايتدروب حقوقى اساسلر ، بوزلمى تورغان قانونلار صورته تينه كيتروچى مؤسسه ، بوتون روسيه نك اوجرديتلى صابرايهسى بولاچاق .

اوجرديتلى صابرايه ده ، چيكسز اهميتلى بيك كوب مسئله لر مذا كره ايتلوب هر ملت و هر صنفنك كيله چككى حل ايتله چهك . مونده بزكه ، اچكى روسيه مسلمانلارينه ملي مختاريت بولو بولماو مسئله سيده مذا كره كه قوياچاق .

580

«شورا» اورنهورغه اوده بشه كونه بر حقايقه ادبى ، فنى و سياسى مجله ددر .

ГАЗКА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-Й СТРАНИЦЬ ОБЛОЖКИ
30 КОП., АНЗ « 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.
Адресь: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدل: سنلك ١٠ صوم، آلى آيلق ٥ صوم ٤٠ تين .
اوج آيلق ٢ صوم ٨٠ ن بر آيلق ١ صوم، بره ملب ٥٠٠ .
چيت ملكت كه يلاق ١١ صوم .

اعلان

۱۹۱۷ نجی یل ۳۱ نجی آوغوستده کمینه ملا نصرالدین حیدرقاری اوغالی حضرت ایوبده کتیمان یوغاتموم. اچنده کشدن یاصالغان مسلمانچه مهریم بار ایدی. اکرده شول مهر بله منم قولمدن باشقه براو حجت چقارسه اعتبار ایتماسون. طابقان کشی بولسه اندیجانده عیسی ییک دادخواه مدرسه سیده بزه طابشرولرینی صمیم قلب ایله اوتهمن.

اورن ازلیم

ابتدائی و بر نچه رشدی صنفلی اوقتورغه اقتدارم بار بیش یل کورگان تجربه م بار. دورت صنف ابتدائی نی اوقتورلق رفیقه مده بار کیره ک کشیلر تو باندگی آدریس ایله خبرله شوینی اوتهم.
 п. о. Киргизъ - міоки уфимск губ. зеив. вол. село шатманъ Мухамеду Ахмедову

اعلان

اورنبورغ شهرنده هنر مکتبی طوتوب طورغان ماهره خانم غونسخدن اوتهمن که تو باندگی آدریس ایله اوزینگ قایده ایدکنی بلدروسن ایدی همد. بونی اوقوجیلر آنگ قایده ایکاتی انسانیت نامه بلدروسالر ایدی،

Ташкентъ киширная торговля „туркестанъ“
معله زینة الانوار فیض الیسا.

اعلان

تصول تعایمدن خبردار، تجربه کورگان اینک آزی ۵-۶ یللق بولوی شرط) دین و ملتله اخلاصا خدمت ایتونی سویگان، خلق و فعلی برلن ادب و کورکام خلقنک تمثال مجسمی بولورلق معلم کراک عموم قیمتچیلکه کوره وظیفه حاضرکه ۳۰۰ سومدن کم بولمایاجق. اوقو وقتلری یتوب قالغانه کوره تیزلک ایله اوزلرینی بلدرولرینی اوتهمز، باشور ایچون عنوان:

Сел. кониבודомъ фиргомск - обл. Седъ султану сандалину

اعلان

۲۲ نجی ایولده پویزد بلهن اورنبورغ باشقرد سیه زدیته بارغان چاقده آبدوللین اصناسه سنده پویزدن توشوب نرسه که آلم دیسام شول آزاده آریاقوزغالوب کیتدی. واغونده کیتکان نرسلروم بر طشلی طون ۱۰۰ صوم، چایان ۲۰ صوم، جیلن ۳۵ صوم، کویر ۲۵ صوم، چالمه شکر، آزق، کولمک اشطان وعیری شیکر ۷۰ صوم چاماسنده جمعی ۲۲۵ صوملق، اوتهمن شول نرسلرینی آلوب صاقلاوجی بولسه تو باندگی آدرس ایله بلدروینی یلوب ایچیگی ۲۵ صوم هدیه ایده چکن آدریس:

Старлита мкского уѣзда Уфим Бешкаинскон волости дер. Бабичево имаму абулхаришу шаги ахметову

معلم و معلمه کیره ک

بو زاولوقده آلی صنفلی مکتبده اوقتورغه اقتدارلی معلم و معلمه وبر اوچیتل کراک معلم که آبلق ۷۵ صوم معلمه که ۵۰ صوم اوچیتل که بلغه ۸۶۰ صوم کیلو حراجتی هم کوارنیر اوزلرندن کیلورکه اراده سی بولغان کشیلر قایده نیچه یل اوقوتفانقلرینی بلدروب تیزلکده خط یازسونلر. خبرله شو ایچون آدریس:
 г. Бузулукъ самар. губ. Ахуну Абубакирву

نفیس و پخته اشلهو ایله ممتاز

بولغان "وقت" مطبعه سندده

هر تورلی کتاب رساله، شچوط و خط

بلانقله لری ضیافت کاغدلری و باشقه لری

باصوغه زاقاز قبول ایتوله.

مراجعت ایچون آدریس:

اورنبورغ «وقت» مطبعه سی.

«وقت»، نشریاتی.

۱۶	۹۰	آجلیق پادشا لیونید آندریف
۲۰	۲۵ - ۲	تاتار ادبیاتی نك بارشی جمال الدین ولیدی
۸	۶۰	ملت و ملیت
۶	۴۵	هر توری یوغوشلی آغزور
۶	۶۰	آلباوتلر زمانی
۴	۱۵	ترویسکی علماسی
۴	۳۰	الفبا حقنده
۶	۴۵	تاتار ادبیاتی حقنده
۲۰	۲۵ - ۲	شیخ زین الله حضرت ترجمه حالی
۲۴	۶۰ - ۳	حکایه لر تورکومی شریف کال
۱۴	۸۰ - ۱	آقجارلاقلر
۱۰	۲۵ - ۲	ابو گیمناستیکه سی
۱۰	۲۰ - ۱	یازو اورنه کلری حسن علی
تیز کوندن هر توری کتاب ایله سودا ایتو اوجون آیروم		
کتاب مغازه مز آجیلاجق بونده هر نوع ادبی ملی و دینی اثرلر		
کوب ایتوب طوتوب اوپتاوی ساتولاجقدر.		
وقت اداره سنده گنه ساتولا طورغان کتابلر		
غنی بای		
علم معارف هنر و اختراع تاریخی		
تشریح علمنی باشلاب کم میدانغه قویدی		
فراقلن بله غلوانی حکمت علمنده نیلر جفاردیلر		
قتوغرافیه بله تصویر علمنی کملر جفاردی		
کیما علمنی کملر نیگزلدی		
دروس البلاغه		
معیش		

کاغذ و مطبعه اسبابی همده اش حقنی غایتده کوبارلگانکه
ساتولغان کتابلر آقچه سینه یاکی کتابلر باصوب بولماغاننه کوره
بو کوندن باشلاب وقت نشریاتی ایکی یوز پروسینت اوسته ب
ساتولاجقدر.

بوچطه	یاکی حقنر	محمد عمه. رضاء الدین حضرت اثری -
مصارفی	۶۰ - ۸	احمدی بای. رسمای -
	۱ صوم ۲۰ - ۱۰	ابن عزیزی
	۲ - ۴۰ - ۲۰	ابن تیمیه
	۲ - ۴۰ - ۲۰	ابن بطوطه
	۱ - ۵۰ - ۲۰	رحمت الهیه مسئله سی
	۶ - ۳۰ -	نصیحت I
	۱۰ - ۳۶ -	» II
	۶ - ۳۶ -	» III
	۸ - ۳۶ -	شاگردلک آدابی
	۸ - ۹۰ -	عائله
	۸ - ۳۶ -	باللر اوجون واق حکایه لر درمند
	۲۰ - ۹۰ -	تاریخ اسلام جلیل لر
	۲۰ - ۲۵ - ۲	مختصر کیما II جز
	۸ - ۶۰ -	ادبیات اصوللری. سعدی
	۸ - ۶۰ - ۳	تل یاریشی
	۶ - ۳۶ -	اویغه کیلگان فکرلر عمر القراشی
	۴ - ۳۰ -	حیات و سعادت علا الدین عرفانف
	۴ - ۳۰ -	یوز یل نلک عالم جان ابراهیموف
	۴ - ۲۴ -	دشنگرده